

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ
ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΣ

The Evolution of Greek Exports
Since Greece's Entry into the Euro Area
and their Prospects

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παντελίδη Κατερίνα
A. M. : 134/04

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Αθανάσιος Μπελίδης

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2014-2015

*Κάθε ταβάνι, όταν το φτάσει κανείς, γίνεται ένα πάτωμα,
πάνω στο οποίο πατά με σιγουριά ώστε να φτάσει ψηλότερα.*

Aldous Huxley

Περιεχόμενα

Συνοτομογραφίες – Ορισμοί.....	5
Περίληψη	7
Εισαγωγή.....	9
Introduction.....	11
Κεφάλαιο 1.....	12
<i>Σημαντικά Ιστορικά Γεγονότα από την Ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη έως Σήμερα.....</i>	12
2001	12
2002	12
2004	12
2008	13
2009	13
2010 - 2014	14
<i>Έννοια Εξαγωγών</i>	15
<i>Σημαντικότητα Εξαγωγών.....</i>	15
Κεφάλαιο 2.....	17
<i>Ιστορική Αναδρομή των Εξαγωγών</i>	17
<i>Οι Τελευταίες Εξελίξεις</i>	19
Κεφάλαιο 3.....	21
<i>Τι Εξάγει η Ελλάδα;</i>	21
Τομέας υπηρεσιών.....	21
Τομέας αγαθών.....	23
<i>Χώρες Προορισμού των Ελληνικών Εξαγωγών</i>	24
Κεφάλαιο 4.....	26
<i>Σύγκριση Ελλάδας με άλλες Χώρες</i>	26
Ιρλανδία	29
Πορτογαλία	31
Κεφάλαιο 5.....	33
<i>Ανταγωνιστικότητα</i>	33
Κεφάλαιο 6.....	36
<i>Προβλήματα</i>	36
<i>Προβλέψεις και Προοπτικές</i>	37
Κεφάλαιο 6.....	43
<i>Συνηντεύξεις</i>	43
Συνέντευξη του Daniel Gros.....	43
Συνέντευξη σε οικονομολόγο	45
Συμπεράσματα και Προτάσεις.....	46

Παράρτημα - Πίνακες και Διαγράμματα	48
Πίνακας 1 - Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών.....	49
Πίνακας 2 - Εμπορικό Ισοζύγιο	50
Πίνακας 3 - Ισοζύγιο Υπηρεσιών	51
Πίνακας 4 - Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών σε Τρέχουσες Τιμές - Χώρες ΟΟΣΑ.....	52
Πίνακας 6 - Οι εξαγωγές της Ελλάδος κατά μονοψήφιες κατηγορίες και η σύνθεσή τους.....	54
Πίνακας 7 - Εισπράξεις ανά λόγο ταξιδιού	55
Διάγραμμα 1 - Διάρθρωση των εξαγωγών αγαθών κατά κλάδο.....	56
Διάγραμμα 2 - Γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών.....	56
Διάγραμμα 3 - Εξαγωγές αγαθών ως % του ΑΕΠ και εξελίξεις των μεριδίων στις παγκόσμιες εξαγωγές .	56
Διάγραμμα 4 - Διάρθρωση των εξαγωγών αγαθών ανάλογα με το τεχνολογικό περιεχόμενο.....	57
Βιβλιογραφία	58

Συντομογραφίες – Ορισμοί

ΑΕΠ (ή GDP), Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν: Είναι το σύνολο όλων των προϊόντων (υλικών και άυλων) που παράχθηκαν μέσα στην επικράτεια μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες, ακόμα και αν μέρος αυτού παράχθηκε από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού.

ΔΝΤ, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο: Είναι ένας διεθνής οργανισμός ο οποίος επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και προσφέροντας οικονομική και τεχνική βοήθεια όταν του ζητηθεί.

ΕΕ-27, Ευρωπαϊκή Ένωση: Είναι η οικονομική και πολιτική ένωση 27 ευρωπαϊκών χωρών. Η ΕΕ ιδρύθηκε την 1η Νοεμβρίου 1993 με 12 κράτη μέλη. Ο αριθμός αυτός έχει αυξηθεί μέχρι σήμερα σε 28 (Ιούλιος 2013) μέσω μιας σειράς διευρύνσεων.

ΕΟΚ, Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: Ιδρύθηκε την 1η Ιανουαρίου 1958 με τη θέση σε ισχύ της ομώνυμης Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1993 μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα και αποτέλεσε το σπουδαιότερο τμήμα του πρώτου από τους τρεις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΕΟΤ, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού: Πρόκειται για τον κρατικό φορέα του τουριστικού τομέα με κύρια αποστολή την οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού στην Ελλάδα με την αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων της χώρας, ακολουθώντας δράσεις τουριστικής προβολής της Ελλάδας στο εσωτερικό και το εξωτερικό, εποπτείας και ελέγχου της γενικότερης τουριστικής αγοράς, αλλά και κάθε άλλη δραστηριότητα που κρίνεται απαραίτητη για την υποστήριξη και προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Ισοζύγιο πληρωμών: Καταγράφει όλες τις διεθνείς συναλλαγές των κατοίκων μιας χώρας με τους κατοίκους του υπόλοιπου κόσμου κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Οι βασικές κατηγορίες συναλλαγών που περιέχει το ισοζύγιο πληρωμών είναι οι εξαγωγές και οι εισαγωγές των αγαθών, των υπηρεσιών, των εισοδημάτων, των τρεχουσών μεταβιβάσεων και οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου και χρηματοοικονομικών συναλλαγών.

Οικονομίες κλίμακας: η τάση του μακροχρόνιου μέσου συνολικού κόστους να μειώνεται όταν αυξάνεται η ποσότητα της παραγωγής.

ΟΝΕ, Οικονομική και Νομισματική Ένωση: Αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα για την ολοκλήρωση των οικονομιών της ΕΕ. Εμπεριέχει το συντονισμό των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών, μια ενιαία νομισματική πολιτική και ένα κοινό νόμισμα, το ευρώ. Παρόλο που και τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ συμμετέχουν στην οικονομική ένωση, ορισμένες χώρες έχουν κάνει ένα επιπλέον βήμα προς την ολοκλήρωση, υιοθετώντας το ευρώ. Οι χώρες αυτές συνιστούν τη λεγόμενη ευρωζώνη (Βέλγιο, Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σλοβακία και Φινλανδία).

ΟΟΣΑ, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης: Είναι διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Προωθεί πολιτικές εφαρμογές με τις οποίες αναπτύσσεται η οικονομική και η κοινωνική ευημερία παγκοσμίως. Υπάρχουν αυτή τη στιγμή 34 πλήρη μέλη.

Τράπεζα της Ελλάδος: η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η Κεντρική Τράπεζα της χώρας. Ιδρύθηκε το 1927 βάσει ενός Παραρτήματος του Πρωτοκόλλου της Γενεύης και άρχισε να λειτουργεί τον Μάιο του 1928. Έχει συσταθεί με τη μορφή ανωνύμου εταιρίας. Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός ορίζεται από το Καταστατικό της η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στο βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.

Περίληψη

Η Ελλάδα που έγινε μέλος της ΟΝΕ και υιοθέτησε το ευρώ (2001-2002) έχοντας προσδοκίες ανάπτυξης και συνεργασίας καταλήγει το 2010 να ζητάει οικονομική βοήθεια από τις υπόλοιπες χώρες της ζώνης του ευρώ και από το ΔΝΤ. Τα αποτελέσματα όμως ήταν αρνητικά.

Οι εξαγωγές αποτελούν πολύ σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη μιας χώρας όπως αναλύεται στο πρώτο κεφάλαιο. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η πορεία των εξαγωγών της Ελλάδας από το 2000 έως το 2008 όπου παρουσίασαν ανοδική πορεία αλλά παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το 2009 παρουσιάστηκε σημαντική πτώση αλλά από το 2010 ανακάμπτουν ώστε σήμερα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών να παρουσιάζει πλεόνασμα.

Η Ελλάδα εξάγει περισσότερες υπηρεσίες από ότι αγαθά, οι οποίες αφορούν κυρίως τον ταξιδιωτικό και θαλάσσιο τομέα (μεταφορές). Οι «άλλες υπηρεσίες» αποτελούν πολύ μικρό κομμάτι του συνόλου των υπηρεσιών, σε σχέση με άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Στον τομέα των αγαθών το μεγαλύτερο μέρος αντιστοιχεί στα αγροτικά προϊόντα όπως και στα καύσιμα. Όλα αυτά αναλύονται στο τρίτο κεφάλαιο, όπως και οι χώρες προορισμού των εξαγωγών με κυριότερες την Τουρκία, Ιταλία και Γερμανία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο συγκρίνεται η Ελλάδα με άλλες παρόμοιες χώρες. Είναι το κράτος μέλος της ΕΕ με το μικρότερο μερίδιο εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ. Παρουσιάζει φθίνουσες εξαγωγικές επιδόσεις σε αντίθεση με άλλες οικονομίες όπως της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας.

Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι για μια εξαγωγική χώρα. Είναι κάτι που η χώρα θα έπρεπε να βελτιώσει καθώς αφορά πολλούς τομείς, όπως οι τιμές, η τεχνολογία των βιομηχανιών, οι υποδομές κ.λπ.

Στη συνέχεια αναφέρεται πως το σημαντικότερο πρόβλημα, όσον αφορά τις εξαγωγές, είναι η έλλειψη ρευστότητας. Το 2015 αναμένεται θετικό. Η υποτίμηση του ευρώ θα ενισχύσει την εκτός ζώνης ευρώ ζήτηση. Η ναυτιλία θα έχει ανοδική τάση, όπως και ο τουρισμός. Ενώ οι εξαγωγές αγαθών δε θα παρουσιάσουν σημαντική άνοδο. Θετικό όμως για την Ελλάδα, εκτός από την

πλούσια γη, θάλασσα και υπέδαφος που ήδη έχει, είναι η εξειδίκευση που απέκτησαν τα τελευταία χρόνια οι νέες γενιές.

Μέσα από τη συνέντευξή του ο κ. Gros δείχνει ότι δεν υπάρχει λόγος που οι ελληνικές εξαγωγές είναι κακές, ειδικά σε σχέση με την Πορτογαλία ή άλλες χώρες καθώς και ότι η δυνατότητα αποπληρωμής των χρεών σχετίζεται με τις εξαγωγές. Ενώ ο οικονομολόγος κ. Μομφεράτος αναφέρει την άποψή του για τις προοπτικές των εξαγωγών αγαθών, τον τουρισμό και τη ναυτιλία.

Συμπερασματικά λοιπόν, η Ελλάδα θα πρέπει να ενισχύσει ποιοτικά τις εξαγωγές τις μέσω τεχνολογίας και εκπαίδευσης, να έχει συγκεκριμένες αγορές-στόχους, να διευρύνει τον τομέα του τουρισμού. Όλα αυτά βέβαια αφού λυθούν τα θεσμικά και πολιτικά θέματα που αντιμετωπίζει, ενώ πολύ σημαντική είναι και η χρηματοδότηση των εξαγωγικών επιχειρήσεων.

Εισαγωγή

Το ισοζύγιο πληρωμών μίας χώρας αντικατοπτρίζει τις επιδόσεις της οικονομίας της. Σε αυτό καταγράφονται οι συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων, ανεξαρτήτως νομίσματος συναλλαγής, κατά τη διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου. Πιο συγκεκριμένα το ισοζύγιο πληρωμών είναι το άθροισμα μεταξύ του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών – συναλλαγές που αναφέρονται στις εξαγωγές και εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, και μονομερείς μεταβιβάσεις – και του ισοζυγίου κίνησης κεφαλαίων – συναλλαγές που αναφέρονται στις εισροές και εκροές κεφαλαίων.

Οι εξαγωγές αποτελούν βασικό μακροοικονομικό μέγεθος, καθώς είναι σημαντικός παράγοντας στην ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας. Ιδιαίτερα για μια μικρή ανοιχτή οικονομία όπως η ελληνική, η εξέλιξη των εξαγωγών είναι σημαντική για τη συνολική της πορεία.

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα, στο πλαίσιο της κρίσης επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση σοβαρών δημοσιονομικών προκλήσεων καθώς και της εξωτερικής ανισορροπίας της οικονομίας, έχοντας μακρά παράδοση ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Σε αυτή τη σύντομη μελέτη εξετάζεται η εξέλιξη των ελληνικών εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών ξεκινώντας από την εισαγωγή του ευρώ καθώς η είσοδος της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ, τον Ιανουάριο του 2001, αποτελεί ένα σημαντικό σταθμό στην ιστορία της. Οι προσδοκίες της καθιέρωσης του ενιαίου νομίσματος ήταν η διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας, η μείωση του κόστους συναλλαγών και η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου, η διαφάνεια των τιμών των προϊόντων και υπηρεσιών, η ενοποίηση των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών και τέλος η δημιουργία νέων επιχειρηματικών και επενδυτικών ευκαιριών. Φτάνουμε όμως στο σήμερα που όλα αυτά τα πλεονεκτήματα φαίνονται δευτερεύοντα αφού η ανεργία ολοένα και αυξάνεται ενώ παράλληλα υπάρχει σημαντική μείωση στο ΑΕΠ. Το παραγόμενο εθνικό προϊόν μειώθηκε και η αγροτική οικονομία και βιομηχανία υποβαθμίζεται ενώ διευρύνεται το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ.

Σκοπός της εργασίας αυτής λοιπόν είναι η ανάλυση του εξαγωγικού προτύπου της Ελλάδας, η σύγκριση του με εκείνα των άλλων χωρών με παρόμοιες οικονομίες και τέλος η εκτίμηση των προοπτικών των ελληνικών εξαγωγών.

Introduction

The balance of payments of a country reflects to a large extent the characteristics of its economy. It encompasses all transactions between its residents and non-residents, regardless of currency, during a certain period. Specifically, the balance of payments is the sum of the current account – transactions referring to exports and imports of goods and services, and unilateral transfers – on one hand and the capital account balance – transactions referring to capital inflows and outflows.

Exports are a key aggregate, as an important factor for a country's economic development. Especially for a small open economy like Greece, export development is important for its overall performance.

In recent years, Greece, under crisis, focuses on dealing with serious fiscal challenges as well as the external imbalance of the economy, having a long history of current account deficits.

In this brief study the evolution of Greek exports of goods and services is examined from the introduction of euro since the Greek entrance to euro zone, in January 2001, is an important historic milestone. The expected advantages of the introduction of the single currency were the maintenance of macroeconomic stability, the reduction of transaction costs and the elimination of exchange rate risk, price transparency, financial and capital market integration and, finally, the creation of new business and investment opportunities. But eventually all these benefits seem secondary as unemployment is continuously increasing while there is significant reduction in GDP. The produced domestic product decreased as well as the agricultural economy and industry downgraded while the share of the tertiary sector in GDP is broadening.

Purpose of this work is to analyze the Greek export model, compare it with those of other similar countries and finally assess its prospects.

Κεφάλαιο 1

Σημαντικά Ιστορικά Γεγονότα από την Ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη έως Σήμερα

2001

Η Ελλάδα εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ την 1 Ιανουαρίου 2001 σύμφωνα με απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στην Πορτογαλία στις 19 και 20 Ιουνίου 2000. Η αμετάκλητη ισοτιμία μετατροπής της δραχμής σε ευρώ ορίστηκε σε:

$$1 \text{ ευρώ} = 340,750 \text{ δραχμές}$$

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι από την 1 Ιανουαρίου 2001 μέρος του Ευρωσυστήματος, το οποίο αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των χωρών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ (Τράπεζα της Ελλάδος).

2002

Την 1η Ιανουαρίου 2002 τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ εισήχθησαν σε 12 χώρες με συνολικό πληθυσμό 308 εκατομμυρίων κατοίκων.

Πρόκειται για τη μεγαλύτερη νομισματική μετάβαση που έχει γίνει ποτέ σε ολόκληρο τον κόσμο. Στο εγχείρημα συμμετείχαν ο τραπεζικός τομέας, οι εταιρείες χρηματοποστολών, οι εμπορικές επιχειρήσεις, ο κλάδος παραγωγής και εκμετάλλευσης μηχανημάτων που δέχονται μετρητά και το ευρώ κοινό.

Η συνεχιζόμενη επιτυχής εισαγωγή του ευρώ συμβάλλει σε μια Ευρώπη όπου οι άνθρωποι, οι υπηρεσίες, τα κεφάλαια και τα αγαθά μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα (Τράπεζα της Ελλάδος).

2004

Η Αθήνα επιλέχθηκε να διοργανώσει για δεύτερη φορά Ολυμπιακούς Αγώνες, του 2004, με ψήφους 66 έναντι 41 της Ρώμης, στην ψηφοφορία που διεξήχθη στις 5 Σεπτεμβρίου 1997 στη Λοζάνη. Με την ψυχή στο στόμα και με μεγάλες υπερβάσεις στον προϋπολογισμό έγιναν οι

Ολυμπιακοί της Αθήνας (13 - 29 Αυγούστου), που έπεσαν θύμα των τρομοκρατικών επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου και της τρομοφοβίας ως προς την προσέλευση θεατών από το εξωτερικό. Κολακευτικά σχόλια απέσπασαν οι τελετές έναρξης και λήξης (Σαν Σήμερα).

2008

Η χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία εκδηλώθηκε αρχικά στις ΗΠΑ τον Αύγουστο του 2007 και επιδεινώθηκε ραγδαία το φθινόπωρο του 2008 με την κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers, μετεξελίχθηκε σε παγκόσμια οικονομική κρίση, στο περιβάλλον των στενά διασυνδεδεμένων οικονομιών, προκαλώντας τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση από τη δεκαετία του 1930 και σοβαρή δημοσιονομική επιδείνωση στις περισσότερες χώρες. Οι επιπτώσεις ήταν δυσμενείς για όλες τις οικονομίες του πλανήτη (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

2009

Το 2009 η παγκόσμια οικονομία κατέγραψε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης, για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο, καθώς οι περισσότερες προηγμένες οικονομίες εισήλθαν σε βαθιά ύφεση και ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ στις αναδυόμενες οικονομίες σημείωσε σημαντική επιβράδυνση. Όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ κατέγραψαν αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ, ενώ τη μεγαλύτερη ύφεση παρουσίασαν οι περισσότερο ανοικτές οικονομίες, οι οποίες επλήγησαν ιδιαίτερα από τη ραγδαία πτώση του παγκόσμιου εμπορίου (κατά 10,7%) το έτος εκείνο (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Στην Ελλάδα οι συνεχιζόμενες δημοσιονομικές και εξωτερικές ανισορροπίες οδήγησαν σε σημαντική αύξηση του δημόσιου και του εξωτερικού χρέους. Το 2009, το ακαθάριστο δημόσιο χρέος έφθασε το 115% του ΑΕΠ, έναντι 103% του ΑΕΠ το 2000, και το καθαρό εξωτερικό χρέος σχεδόν το 100% του ΑΕΠ, έναντι 45% του ΑΕΠ το 2000. Περίπου τα 3/4 του συνολικού εξωτερικού χρέους σχετίζονται με τον δημόσιο τομέα και έχουν σχετικά μεγάλες διάρκειες. Συνολικά, η συσσώρευση μακροοικονομικών ανισορροπιών, το μεγάλο ύψος του δημόσιου και του εξωτερικού χρέους, η ασθενής εξωτερική ανταγωνιστικότητα, ένα μη διατηρήσιμο συνταξιοδοτικό σύστημα και οι ασθενείς θεσμοί κατέστησαν την Ελλάδα ευάλωτη στην αυξημένη απροθυμία ανάληψης κινδύνων από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές (Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων, 2010).

2010 - 2014

Η οικονομική ύφεση εντάθηκε το 2010. Το πραγματικό ΑΕΠ της Ελλάδας μειώθηκε κατά 2% το 2009 και οι δείκτες υποδεικνύουν ότι η οικονομική δραστηριότητα θα αποδυναμωθεί περαιτέρω το 2010. Μετά τις εκλογές στην Ελλάδα τον Οκτώβριο, η συνειδητοποίηση ότι το αποτέλεσμα για το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος για το 2008 και το 2009 ήταν σημαντικά χειρότερο από αυτό που είχε ανακοινώσει η προηγούμενη κυβέρνηση οδήγησε σε απώλεια εμπιστοσύνης, σε αύξηση του κόστους χρηματοδότησης και μείωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης (Το Βήμα, 2010).

Η ανάγκη εξυγίανσης οδήγησε τη χώρα στην ένταξή της σε τριμερή μηχανισμό οικονομικής στήριξης, αποτελούμενο από την ΕΕ, το ΔΝΤ και την ΕΚΤ (Enterprise Greece).

Προβλεπόταν ότι το 2012 θα άρχιζε η ανάκαμψη, ότι η ανεργία δεν θα ξεπερνούσε το 14,8%, το χρέος θα έφτανε μέχρι το 149% του ΑΕΠ και η χώρα θα έβγαινε στις αγορές το 2013. Η εξέλιξη ήταν διαφορετική. Το πρόγραμμα ναυάγησε, η χώρα σύρθηκε σε «κούρεμα» του χρέους και μπήκε σε δεύτερο πρόγραμμα, με νέα δανειοδότηση 130 δισ. με χαμηλό επιτόκιο. Συνολικά, χρηματοδοτήθηκε με 220 δισ. ευρώ περίπου – όσο το 125% του ΑΕΠ. Ως αποτέλεσμα το ΑΕΠ μειώθηκε πάνω από 22% (τώρα, 50 δισεκ. μικρότερο από το 2009), η ανεργία εκτινάχθηκε από 9,5% σε 27,3%, οι επενδύσεις μειώθηκαν 46%, οι εξαγωγές, μετά από αύξηση 6% το 2010 έμειναν στάσιμες και μετά άρχισαν να μειώνονται (-2,8% το 2013), ενώ το χρέος ανέβηκε από 130% σε 177% του ΑΕΠ (Καλλίτσης Κ., 2014).

Πρωτογενές πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης στην Ελλάδα ύψους 1,5 δισ. ευρώ για το 2013. Αν συνυπολογιστούν και τα κέρδη από ελληνικά ομόλογα τα οποία επέστρεψαν οι κεντρικές τράπεζες της Ευρωζώνης, το πρωτογενές πλεόνασμα ανέρχεται σε 3,4 δισεκ. ευρώ (Ναυτεμπορική, 2014).

Στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ δείχνουν ότι η Ελλάδα είναι πλέον η δεύτερη πιο φτωχή χώρα της Ευρώπης μετά τη Βουλγαρία, στην οποία το ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού φθάνει στο 48% (Παλαιτσάκης Γ., 2014).

Έννοια Εξαγωγών

Εξαγωγή ονομάζεται η διαδικασία μεταφοράς εγχώριων προϊόντων, εμπορευμάτων και υπηρεσιών προς μία ξένη χώρα όπου τα προϊόντα θα επεξεργαστούν, θα χρησιμοποιηθούν, θα πωληθούν ή θα επανεξαχθούν (Ευρετήριο Οικονομικών Όρων).

Σημαντικότητα Εξαγωγών

Οι εξαγωγές αποτελούν ένα από τους βασικότερους παράγοντες για την απρόσκοπτη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας μας, ώστε να αναπτυχθεί βιομηχανικά και να φτάσει σε επίπεδα παραγωγής που θα εξασφαλίζουν τις αναγκαίες «οικονομίες κλίμακας» για μια αποδοτική και ανταγωνιστική λειτουργία της βιομηχανίας της (Παπαδοπούλου, 2010). Επομένως και οι περισσότεροι Έλληνες θα είναι πολύ καλύτερα από οικονομική άποψη εάν η βιομηχανία και οι υπηρεσίες μας γίνουν πιο ανταγωνιστικές διεθνώς και αυξηθούν στα επίπεδα των αντίστοιχων με εμάς χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Global Greece).

Πρέπει να τονισθεί το γεγονός ότι οι εξαγωγές μας αποφέρουν το πολύτιμο συνάλλαγμα που χρειαζόμαστε για να πληρώσουμε τις εισαγωγές του αναγκαίου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, των επίσης αναγκαίων πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων κ.λπ. χωρίς τις οποίες είναι αδύνατη η λειτουργία της βιομηχανίας μας και η απρόσκοπτη ανάπτυξή της (Παπαδοπούλου, 2010).

Βελτιώνουν τις επιχειρηματικές, διεθνείς και συχνά πολιτικές σχέσεις, καθώς και προσθέτουν ποικιλομορφία στο εθνικό εισόδημα της χώρας, προσφέρουν επιλογές αγορών και λιγότερη ευπάθεια στις παγκόσμιες οικονομικές κρίσεις και διακυμάνσεις. Ακόμα, υπό την προϋπόθεση ότι αυξάνονται διαχρονικά, αποτελούν τον καλύτερο και πιο «υγιή» τρόπο εξυπηρέτησης του εξωτερικού μας χρέους (Global Greece).

Έχει διαπιστωθεί πως οι εξαγωγές αγαθών είναι σημαντικότερες από αυτές των υπηρεσιών όσον αφορά τη συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Οι λόγοι είναι ότι:

- είναι άμεσα και οργανικά συνδεδεμένες με την παραγωγή, τις επενδύσεις, την απασχόληση και γενικά την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών με τα αντίστοιχα εισοδήματα που δημιουργούν (εμβάσματα μεταναστών και ναυτιλλομένων), συμβάλλουν στην αύξηση της εγχώριας κατανάλωσης και των εισαγωγών, αλλά χωρίς κάποια αντίστοιχη συμβολή στην αύξηση της εγχώριας προσφοράς αγαθών.
- οι εξαγωγές υπηρεσιών επηρεάζονται πολύ περισσότερο από «εξωγενείς» παράγοντες όπως π.χ. μια διεθνή οικονομική ύφεση. Δηλαδή οι κάτοικοι του εξωτερικού σε μια οικονομική ύφεση θα περιορίσουν πρώτα τις δαπάνες για τουρισμό σε αντίθεση με αγαθά πρώτης ή δεύτερης ανάγκης. Όπως επίσης, μια ύφεση στις οικονομίες των χωρών όπου εργάζονται Έλληνες μετανάστες, επιδρά αρνητικά στην εξέλιξη των μεταναστευτικών εμβασμάτων.
- ενώ το τουριστικό συνάλλαγμα εξελίσσεται ευνοϊκά για τη χώρα μας, έχοντας ακόμη σημαντικά περιθώρια αύξησής του, υπάρχει κάποιο «όριο» εφόσον μιλάμε για μια μικρή χώρα όπως η Ελλάδα.

Παρόλα αυτά, διάφορα στοιχεία μελετητών δείχνουν ότι έχουμε ένα αρκετά υψηλό «εισαγόμενο στοιχείο» στις εξαγωγές αγαθών, ακόμα και για παραδοσιακούς κλάδους, όπως είναι τα κλωστοϋφαντουργικά. Βασικοί λόγοι είναι η έλλειψη πρώτων υλών, της κατάλληλης τεχνολογίας και γενικά η έλλειψη καθετοποίησης στη βιομηχανία μας (Παπαδοπούλου, 2010).

Κεφάλαιο 2

Ιστορική Αναδρομή των Εξαγωγών

Διεθνείς οργανισμοί, επιφανείς οικονομολόγοι και αναλυτές των αγορών φαίνεται να συμφωνούν ότι η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας έχει υποχωρήσει σημαντικά μετά την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ (Μαλλιαρόπουλος, 2011).

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος (2013) και σύμφωνα με τα στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών (βλ. Πίνακας 1), οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σημείωσαν ανοδική πορεία σε όλη την περίοδο από το 2000 έως το 2008, παρά την απώλεια ανταγωνιστικότητας, αλλά παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (βλ. Πίνακας 4). Ειδικότερα, οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σημείωσαν μέση ετήσια άνοδο περίπου 7%, χωρίς μεγάλες διαφορές στους ρυθμούς μεταξύ αγαθών και υπηρεσιών (7,8% και 6,5% αντίστοιχα). Οι εισπράξεις από υπηρεσίες, κυρίως ταξιδιωτικές υπηρεσίες και θαλάσσιες μεταφορές, ήταν σχεδόν διπλάσιες από τις εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών και αντιπροσώπευαν πάνω από το 65% του συνόλου των εισπράξεων.

Η επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών, ειδικά μετά το 2005, παρά την άνοδο των εισπράξεων από εξαγωγές, οφείλεται κυρίως στην άνοδο της δαπάνης για εισαγωγές εκτός καυσίμων, καθώς επίσης και των καθαρών πληρωμών για αγορές καυσίμων (Τράπεζα της Ελλάδος, 2013).

Σημαντικό στοιχείο, είναι ότι το 2007, ενώ οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών ξεπέρασαν τα 17 δισεκ. ευρώ, οι ελληνικές εξαγωγές υπηρεσιών ξεπέρασαν τα 31 δισεκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 10,8%, σε σχέση με το 2006, και σχεδόν 50% σε σχέση με το 2000 (Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, 2009).

Μετά τη σημαντική πτώση του 2009, οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών άρχισαν να ανακάμπτουν από το 2010. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών (βάσει της στατιστικής ισοζυγίου πληρωμών της Τράπεζας της

Ελλάδος) το 2012 μειώθηκε στο 18% εκείνου του 2008 και η βελτίωσή του οφείλεται κατά κύριο λόγο στις εξελίξεις στο εμπορικό ισοζύγιο – κυρίως τη μεγάλη μείωση των εισαγωγών αγαθών και την ένταση της εξαγωγικής δραστηριότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών σημειώνουν αξιόλογους ρυθμούς ανόδου από το δεύτερο εξάμηνο του 2010, με αποτέλεσμα το 2011 και το 2012 οι συνολικές εισπράξεις να υπερβαίνουν το επίπεδο του 2008.

Την ίδια περίοδο οι εισπράξεις από υπηρεσίες αντιμετωπίζουν προβλήματα. Οι εισπράξεις από θαλάσσιες μεταφορές περιορίστηκαν λόγω της πτώσης των ναύλων, δεδομένου ότι η μεταφορική ικανότητα του παγκόσμιου στόλου συνεχίζει να αυξάνεται ταχύτερα από ότι ο όγκος του παγκόσμιου εμπορίου. Εξάλλου, ο τουρισμός δέχθηκε πλήγμα από το δυσμενές κλίμα που δημιουργήθηκε από τις κοινωνικές εντάσεις και τη μεγάλη προβολή τους στο διεθνή τύπο, με αποτέλεσμα την εκτροπή τουριστών προς άλλους προορισμούς (ιδίως το 2010).

Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος στη διεθνή αγορά και κυρίως στις χώρες της ΕΕ, η οποία είναι η σημαντικότερη αγορά για τα ελληνικά προϊόντα, η ένταση του κλίματος αβεβαιότητας, που προέκυψε από τις εξελίξεις στην Ελλάδα, και οι σημαντικοί περιορισμοί ρευστότητας για τις επιχειρήσεις είχαν ως αποτέλεσμα την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των εξαγωγών το 2012. Οι ελληνικές επιχειρήσεις, λόγω περιορισμένης ρευστότητας, αντιμετωπίζουν προβλήματα με τις εισαγωγές πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων, ενώ λόγω της μειωμένης επενδυτικής δραστηριότητας αντιμετωπίζουν και την απαξίωση του εξοπλισμού τους. Έτσι, το 2012 ο ρυθμός ανόδου των εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων επιβραδύνθηκε (Τράπεζα της Ελλάδος, 2013).

Το 2013 οι εισπράξεις από εξαγωγές ξεπέρασαν, σε τρέχουσες τιμές, το επίπεδο του 2008, εξέλιξη η οποία συνοδεύθηκε από άνοδο των μεριδίων αγοράς των ελληνικών προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού.

Μεταξύ 2010 και 2013, οι εξαγωγές αγαθών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το ήμισυ των συνολικών εξαγωγών, αυξήθηκαν κατά περίπου 16% (βλ. Πίνακα 2), ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών υποχώρησαν κατά 4,4%. Ως αποτέλεσμα, οι συνολικές εξαγωγές σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν κατά περίπου 4,7% μέσα σε αυτό το διάστημα.

Επίσης, στο διάστημα 2010-2013 το ισοζύγιο υπηρεσιών παρουσιάζει πλεόνασμα κατά μέσο όρο 15 δισεκ. ευρώ περίπου, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης άνω του 7%, συμβάλλοντας καθοριστικά στον περιορισμό του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου κατά 70% περίπου (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Οι ελληνικές εξαγωγές είναι σαφές ότι επηρεάζονται δυσμενώς από τις παγκόσμιες υφέσεις τις τελευταίες δεκαετίες. Η υποχώρησή τους όμως δεν οφείλεται μόνο στο λόγο αυτό. Οφείλεται και σε αυτό το λόγο. Η διάρκεια όμως της υποχώρησης ή το βάθος της δείχνουν ότι η ύφεση της οικονομικής δραστηριότητας σε όλο τον κόσμο δεν είναι η μοναδική αιτία της αρνητικής αυτής εξέλιξης (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2008).

Οι Τελευταίες Εξελίξεις

Το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2014 οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά 8,4%, παρά την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιου εμπορίου, αντανakλώντας τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Οι τουριστικές υπηρεσίες και η ναυτιλία είναι οι βασικοί τομείς που παρουσίασαν ισχυρή εξαγωγική δυναμική.

Οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2014, λόγω και της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών εξαγόμενων αγαθών και υπηρεσιών, παρά το γεγονός ότι η εξωτερική ζήτηση (κυρίως από τις αγορές της ΕΕ, που είναι οι κύριοι εμπορικοί εταίροι της Ελλάδος) δεν αυξήθηκε όσο αναμενόταν. Οι βασικοί τομείς που παρουσίασαν εξαγωγική δυναμική είναι η ναυτιλία και ο τουρισμός, ο οποίος ενισχύθηκε επίσης λόγω της βελτιωμένης εικόνας της χώρας στο εξωτερικό αλλά και της αστάθειας στην περιοχή της Α. Μεσογείου (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η συμμετοχή των υπηρεσιών στο ΑΕΠ αυξάνεται σε όλες τις χώρες, ενώ στις αναπτυσσόμενες κινείται γύρω στο 70%. Στη χώρα μας υπερβαίνει το 73% (Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, 2009).

Οι ταξιδιωτικές δαπάνες στην Ελλάδα από μη κατοίκους αυξήθηκαν κατά 11,1%, αντανακλώντας άνοδο των τουριστικών αφίξεων κατά 22,2%, αλλά η μέση δαπάνη ανά ταξίδι έχει μειωθεί. Επίσης, άνοδο κατά 20,3% εμφανίζει η επιβατική κίνηση του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ) το δεκάμηνο Ιανουαρίου- Οκτωβρίου του 2014 σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2013. Την ίδια περίοδο οι αφίξεις τουριστών από τα 17 κυριότερα αεροδρόμια της χώρας σημείωσαν αύξηση κατά 15% σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ). Αυτά τα στοιχεία επιβεβαιώνουν τις εκτιμήσεις του ΣΕΤΕ για 20,5 εκατ. διεθνείς αφίξεις (και επιπλέον 2,5 εκατ. επισκέπτες κρουαζιέρας) από όλες τις πύλες εισόδου της χώρας και πάνω από 13,5 δισεκ. ευρώ τουριστικές εισπράξεις.

Οι αφίξεις από την ΕΕ κυριάρχησαν ως ποσοστό στο σύνολο, ενώ αυξητική τάση παρουσίασαν οι αφίξεις από τις ΗΠΑ και την Κίνα. Οι αφίξεις από τη Ρωσία εμφάνισαν μικρή μόνο μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος, παρά την κρίση στην Ουκρανία. Οι προβλέψεις για την ταξιδιωτική κίνηση και τις αντίστοιχες εισπράξεις είναι θετικές, εφόσον δεν υπάρξουν δυσμενείς επιδράσεις από το διεθνές γεωπολιτικό περιβάλλον και τις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις.

Οι εισπράξεις από υπηρεσίες μεταφορών, κυρίως θαλάσσιων, κατέγραψαν άνοδο κατά 8,3%, λόγω της βελτίωσης των ναύλων στις διεθνείς αγορές και της επιβράδυνσης του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιου στόλου.

Το ίδιο διάστημα βελτιώθηκε σημαντικά και το ισοζύγιο των «λοιπών» υπηρεσιών, καταγράφοντας πλεόνασμα, σε μεγάλο βαθμό λόγω των εισπράξεων από κατασκευαστικές υπηρεσίες και δευτερευόντως από υπηρεσίες πληροφορικής και μηχανοργάνωσης (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Κεφάλαιο 3

Τι Εξάγει η Ελλάδα;

Τομέας υπηρεσιών

Η ταχύτερη αύξηση των διεθνών συναλλαγών σε υπηρεσίες και ειδικότερα των εξαγωγών, που έχει οδηγήσει τις εισπράξεις από τη δραστηριότητα αυτή σχεδόν σε διπλάσιο ύψος, σε σχέση με τις εισπράξεις από τις εξαγωγές αγαθών, έχει καταστήσει πλέον την Ελλάδα, ανάλογα με το μέγεθος της βέβαια, αξιόλογη δύναμη στον τομέα των διεθνών συναλλαγών σε υπηρεσίες και ειδικότερα στις εξαγωγές. Η χώρα μας βρίσκεται σταθερά ανάμεσα στις 30 σημαντικότερες εξαγωγικές χώρες σε υπηρεσίες (Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, 2009).

Οι καθαρές εισπράξεις από την παροχή ταξιδιωτικών υπηρεσιών την περίοδο 2010-2013 αντιπροσωπεύουν, κατά μέσο όρο, σχεδόν το 60% του συνόλου των καθαρών εισπράξεων από υπηρεσίες (4,3% του ΑΕΠ) και χρηματοδοτούν άνω του 40% του εμπορικού ελλείμματος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014). Το 80 - 85% του συνόλου των ταξιδιών προς την Ελλάδα αφορά λόγους αναψυχής (βλ. Πίνακα 7). Επίσης παραπάνω από το μισό αυτών των εισπράξεων αφορούν το τρίμηνο Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος (Τράπεζα της Ελλάδος). Ο κύριος όγκος των εισπράξεων από την παροχή ταξιδιωτικών υπηρεσιών αφορά επισκέπτες προερχόμενους από χώρες της ΕΕ-27, ενώ ανοδική τάση τα τελευταία έτη παρουσιάζει και ο αριθμός των επισκεπτών από τη Ρωσία.

Το ίδιο χρονικό διάστημα, οι καθαρές εισπράξεις από την παροχή υπηρεσιών μεταφορών αντιπροσώπευαν το 3,4% του ΑΕΠ και χρηματοδότησαν άνω του 30% του εμπορικού ελλείμματος. Ωστόσο, οι καθαρές εισπράξεις από υπηρεσίες μεταφορών άρχισαν να μειώνονται από το 2011, λόγω της σημαντικής πτώσης που παρουσίασε κυρίως ο δείκτης ναύλων για πλοία μεταφοράς ξηρού φορτίου BDI, η οποία συνδέεται πρωτίστως με το ότι η μεταφορική ικανότητα του παγκόσμιου στόλου αυξήθηκε ταχύτερα από τον όγκο του παγκόσμιου εμπορίου.

Το ισοζύγιο υπηρεσιών το 2013 παρουσίασε πλεόνασμα 16,8 δισεκ. ευρώ, αυξημένο κατά 11,1% σε σχέση με το 2012. Η άνοδος αυτή οφείλεται κυρίως στην άνοδο των καθαρών εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, η οποία αντιστάθμισε τη μείωση των καθαρών εισπράξεων από υπηρεσίες μεταφορών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Αν και οι «άλλες υπηρεσίες» αποτελούν πάνω από τις μισές εξαγωγές στον ανεπτυγμένο κόσμο, στη χώρα μας οι «άλλες υπηρεσίες», στις οποίες συγκεντρώνονται κλάδοι που βρίσκονται στην αιχμή της τεχνολογικής προόδου και εμφανίζουν οι περισσότεροι μεγάλο ή εξαιρετικό δυναμισμό, αποτελούν μόνον το 1/10 του συνόλου (βλ. Πίνακα 3).

Αυτό οφείλεται σε δύο διαφορετικούς λόγους: στη μεγάλη αύξηση των εξαγωγών ταξιδιωτικών και μεταφορικών υπηρεσιών, σε σχέση με τον μέσο παγκόσμιο όρο που συμπίπτει τη συμμετοχή των «άλλων υπηρεσιών», αλλά και την υστέρηση σε τομείς αιχμής της τεχνολογικής προόδου που έχουν σχέση με το γενικότερο τεχνολογικό επίπεδο στο οποίο βρίσκεται η χώρα. Η υστέρηση αυτή αποκαλύπτει και από αυτή την πλευρά την τεχνολογική απόσταση της Ελλάδας από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες.

Ως αποτέλεσμα δημιουργούνται ασφυκτικά περιθώρια για να αναδειχτούν οι επιδόσεις στις «άλλες υπηρεσίες», οι οποίες φέρουν ταυτοχρόνως και τη σφραγίδα της καθυστέρησης της χώρας σε κρίσιμους τομείς της οικονομικής και τεχνολογικής προόδου. Οι υποκατηγορίες των υπηρεσιών αυτών είναι οι εξής (Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, 2009):

- Επικοινωνίες
- Κατασκευαστικές υπηρεσίες
- Ασφαλιστικές υπηρεσίες
- Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες
- Υπηρεσίες Η/Υ και πληροφορικής
- Πατέντες & δικαιώματα χρήσης
- Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες
- Προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες
- Κυβερνητικές υπηρεσίες

Τομέας αγαθών

Σύμφωνα με τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Εξαγωγέων στην ελληνική γεωργία αντιστοιχεί το 29% της αξίας των ελληνικών εξαγωγών (εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών). Ενδεικτικό είναι πως σχεδόν 1/3 από τα κορυφαία 100 εξαγωγίμα ελληνικά προϊόντα συνδέονται άμεσα με την αγροτική, με την πρωτογενή παραγωγή της Ελλάδας.

Η Ελλάδα είναι πρώτος προμηθευτής 43 αγροτικών προϊόντων σε 12 χώρες, δεύτερος προμηθευτής 19 προϊόντων σε 15 χώρες, τρίτος προμηθευτής 23 προϊόντων σε άλλες 15 χώρες και τέταρτος προμηθευτής 22 προϊόντων σε 14 χώρες. Είναι στην πρώτη θέση παγκοσμίως στις εξαγωγές ψαριών ιχθυοκαλλιέργειας, όπως οι τσιπούρες και τα λαβράκια (iEfimerida, 2014). Η χώρα μας εξακολουθεί να παραμένει η πρώτη εξαγωγική δύναμη παγκοσμίως στον τομέα μεταποίησης φρούτων (κυρίως ροδάκινων και σε μικρότερες ποσότητες βερίκοκων), με εξαγωγές 270.000-280.000 τόνων ετησίως, κομποστοποιημένων φρούτων (Τεχνολόγος Γεωπόνος, 2014). Είναι στην πέμπτη θέση στις εξαγωγές σπαραγγιών και 15η στις εξαγωγές τυροκομικών προϊόντων. Είναι ανάμεσα στις 10 κυριότερες χώρες με παραγωγή και εξαγωγές βαμβακιού, παρά τη σημαντική μείωση της παραγωγής τα τελευταία χρόνια (iEfimerida, 2014).

Στην αύξηση των εισπράξεων από εξαγωγές το 2013 συνέβαλε, κατά 50% περίπου, ο κλάδος των καυσίμων, λόγω της ανόδου τόσο των τιμών του πετρελαίου όσο και του όγκου των εξαγωγών. Αξιόλογη συμβολή στην άνοδο των εισπράξεων από εξαγωγές είχαν και οι κλάδοι των τροφίμων και ποτών, των μετάλλων και μεταλλικών προϊόντων, των μη μεταλλικών ορυκτών και των πλαστικών (βλ. Διάγραμμα 1) (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014). Χαρακτηριστική είναι η υποχώρηση όμως των εξαγωγών ενδυμάτων και υποδημάτων (Επιστημονικό Μάρκετινγκ, 2014).

Επίσης υψηλό ποσοστό των εξαγωγών αφορά προϊόντα χαμηλής τεχνολογίας (βλ. Διάγραμμα 4) (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Αναλυτικότερα οι εξαγωγές των προϊόντων σε κατηγορίες (βλ. Πίνακας 6) (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2014).

Η άνοδος των εισπράξεων από εξαγωγές αγαθών συνεχίστηκε με ρυθμό λίγο χαμηλότερο από εκείνον του 2013 (4,2% την περίοδο Ιανουαρίου- Σεπτεμβρίου 2014, έναντι 4,7% την ίδια περίοδο του 2013), κυρίως λόγω της επιβράδυνσης της ανόδου των εισπράξεων από εξαγωγές

καυσίμων σε σχέση με το 2013. Εκτός από τα καύσιμα, τη μεγαλύτερη συμβολή στην άνοδο των εισπράξεων από εξαγωγές είχαν οι κλάδοι των χημικών και πλαστικών, μηχανολογικού και ηλεκτρολογικού εξοπλισμού, υφαντικών υλών, τροφίμων και ποτών, αν και δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές μεταβολές στη διάρθρωση των εξαγωγών κατά προϊόν (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Χώρες Προορισμού των Ελληνικών Εξαγωγών

Ο κύριος προορισμός των ελληνικών εξαγωγών κατευθύνεται κατά συντριπτικό ποσοστό (85%) στις ανεπτυγμένες χώρες, τις χώρες δηλαδή του ΟΟΣΑ (Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, 2009). Η ΕΕ απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών αγαθών (βλ. Διάγραμμα 2). Το 2012 παρατηρείται αύξηση των μεριδίων εκτός ΕΕ, η οποία συντήρησε το θετικό ρυθμό ανόδου των συνολικών εξαγωγών. Όμως η τάση αυτή δεν διατηρήθηκε το 2013, καθώς οι ελληνικές εξαγωγές προς τις παραδοσιακές αγορές της ΕΕ εμφανίσαν σημεία ανάκαμψης (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Οι επικείμενες επισκέψεις στην Ελλάδα του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Προέδρου του Eurogroup, επιβεβαιώνουν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τον φυσικό γεωστρατηγικό χώρο για τη χώρα, αλλά και την κυριότερη αγορά για τα ελληνικά προϊόντα (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2015).

Δυναμική αύξηση των ελληνικών εξαγωγών το 2013 σημειώθηκε προς τις χώρες Τουρκία, Γιβραλτάρ, Αίγυπτο και Ιταλία (βλ. Πίνακας 5). Στους κυριότερους εταίρους συγκαταλέγονται (Enterprise Greece, 2014):

- Τουρκία (12%)
- Ιταλία (9%)
- Γερμανία (6%)
- Βουλγαρία (5%)
- Κύπρος (4%)
- Γιβραλτάρ (4%)

- Ηνωμένο Βασίλειο (4%)

Η Ελλάδα αποτελεί βασικό προμηθευτή αγροτικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές με σημαντική παρουσία στις περισσότερες αγορές των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ο.Ο.Σ.Α. Μάλιστα περιλαμβάνεται στους πέντε πρώτους προμηθευτές αγροτικών προϊόντων σε 25 χώρες με ποσοστά συμμετοχής στις εισαγωγές τους που ξεπερνούν το 80%.

Συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η Ελλάδα είναι ο πρώτος προμηθευτής 43 αγροτικών προϊόντων σε 12 χώρες, ο δεύτερος προμηθευτής 19 προϊόντων σε 15 χώρες, ο τρίτος προμηθευτής 23 προϊόντων σε 15 χώρες, ο τέταρτος προμηθευτής 22 προϊόντων σε 14 χώρες και ο πέμπτος προμηθευτής 19 προϊόντων επίσης σε 14 χώρες (iEfimerida, 2014).

Κεφάλαιο 4

Σύγκριση Ελλάδας με άλλες Χώρες

Κατά την τυπική διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης, η έμφαση της παραγωγής μετακινείται από τη γεωργία στη βιομηχανία έντασης μη ειδικευμένης εργασίας και σε ωριμότερο στάδιο στην υψηλής προστιθέμενης αξίας βιομηχανική παραγωγή και στις υπηρεσίες.

Από την άποψη αυτή, το πρότυπο του ΑΕΠ της χώρας έχει την εικόνα προτύπου πολύ ανεπτυγμένου, χωρίς η ελληνική οικονομία να είναι τόσο ανεπτυγμένη. Φαίνεται δηλαδή, με πρώτη ματιά, η Ελλάδα να έχει μετακινηθεί από το στάδιο της πρωτογενούς παραγωγής στο μεταβιομηχανικό στάδιο, χωρίς να έχει περάσει πλήρως από το βιομηχανικό (Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, 2009).

Οι εξαγωγικές επιδόσεις της Ελλάδας παρουσιάζουν σημαντική υστέρηση. Αυτή η περιβόητη αδυναμία είναι προγενέστερη της τρέχουσας κρίσης καθώς η Ελλάδα ήταν μακριά το κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το μικρότερο μερίδιο των εξαγωγών στο ΑΕΠ. Αυτό βέβαια οξύνθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης, με την ελληνική εξαγωγική επίδοση να επιδεινώνεται σημαντικά και να παρουσιάζει καθυστέρηση στην ανάκαμψη (European Commission, 2014).

Όπως έχει τονίσει η Πρόεδρος της Κεντρικής Εξαγωγικής Οργάνωσης της χώρας, κυρία Χριστίνα Σακελλαρίδη, «η οικονομική ανάπτυξης της χώρας, η δημοσιονομική σταθερότητα και η διατήρηση της Ελλάδας στον πυρήνα των αναπτυγμένων χωρών της Ευρώπης διέρχεται νομοτελειακά από την αύξηση των εξαγωγών. Ο μετασχηματισμός του οικονομικού μοντέλου της χώρας και η εξυπηρέτηση του χρέους της προϋποθέτουν εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών άνω του 35% του ΑΕΠ της χώρας ετησίως, δηλαδή εξαγωγές άνω των 60 δις ευρώ από 55 δις σήμερα (Πανελληνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2015).

Η Ελλάδα ελέγχει το 16% της διεθνούς ναυτιλίας, καθιστώντας την ως τη μεγαλύτερη ναυτιλιακή χώρα στον κόσμο. Βρίσκεται κατά μήκος μιας από τις πιο πολυσύχναστες διεθνείς

ναυτιλιακές διαδρομές του κόσμου – τη Διώρυγα του Σουέζ και τη Μεσόγειο – και στο σταυροδρόμι ανάμεσα σε 3 ηπείρους. Έτσι την καθιστά μια φυσική πύλη για το εμπόριο μεταξύ Ασίας και Κεντρικής Ευρώπης. Ως κομμάτι της ΕΕ, είναι μέλος της πλουσιότερης ζώνης ελεύθερων συναλλαγών στον κόσμο. Είναι άφθονα προικισμένη με ήλιο, θάλασσα και πολιτισμό, καθιστώντας την ως προνομιακό τουριστικό προορισμό.

Επίσης, η Ελλάδα έχει την πιο κλειστή οικονομία στην ΕΕ, δηλαδή οι ελληνικές εξαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ υπολείπονται σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ και του ΟΟΣΑ για περισσότερο από μια δεκαετία. Στον ΟΟΣΑ, μόνο οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ιαπωνία (βλ. Πίνακα 4) και η Αυστραλία είναι περισσότερο κλειστές σε σχέση με την Ελλάδα από την άποψη των εξαγωγών. Η απουσία της εξωστρέφειας της Ελλάδας φαίνεται ακόμα περισσότερο όταν ελέγχεται το μέγεθος της οικονομίας της. Οι μικρές οικονομίες είναι συνήθως πιο ανοιχτές. Οι περισσότερες από τις πιο μικρές οικονομίες μεταξύ των χωρών της ΕΕ/ ΟΟΣΑ χαρακτηρίζονται πράγματι από μεγαλύτερο ποσοστό εξαγωγών ως προς το ΑΕΠ, όπως η Φινλανδία, Ιρλανδία, Πορτογαλία (χώρες με παρόμοια οικονομία με της Ελλάδας).

Σε σχέση με τις παρόμοιες σε οικονομία χώρες, οι επιδόσεις της εξαγωγικής αγοράς της Ελλάδας συνεχώς επιδεινώνονται. Αυτές οι φθίνουσες εξαγωγικές επιδόσεις είναι παρόμοιες με εκείνες της Ιταλίας έως το 2009, όπου συνέχισαν να επιδεινώνονται, μέχρι μια μικρή επιτάχυνση το 2013. Ενώ οι εξαγωγικές επιδόσεις της Κροατίας είχαν επίσης πτωτική τάση από το 2003, άλλες παρόμοιες οικονομίες εμφανίζουν μία πιο ευνοϊκή εικόνα. Η Πορτογαλία κατάφερε να αναστρέψει τις εξαγωγικές της επιδόσεις το 2005, έχοντας ανακτήσει ήδη τις απώλειές της από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, ενώ οι εξαγωγικές επιδόσεις της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας καθώς και της Τουρκίας έχουν βελτιωθεί σημαντικά από το 2000 (European Commission, 2014).

Το παγκόσμιο πρότυπο εμπορίου των υπηρεσιών έχει μεταβληθεί ουσιαστικά: οι μεταφορικές υπηρεσίες, παρά τη μεγάλη άνοδο του θαλάσσιου εμπορίου κατά την τελευταία δεκαετία διατηρούν πρακτικώς αμετάβλητη τη συμμετοχή τους στο 23%. Η συμμετοχή όμως των ταξιδιωτικών υπηρεσιών περιορίζεται, ενώ αντίθετα οι «άλλες υπηρεσίες» υπερβαίνουν για πρώτη φορά το μισό του συνόλου στο 2006 (50,1%) και ανεβαίνουν σε 50,7% στο 2007.

Η σύνθεση του εμπορίου των υπηρεσιών της χώρας μας παρουσιάζει ουσιώδεις διαφορές με τη σύνθεση του εμπορίου των υπηρεσιών σε όλο τον κόσμο, στις χώρες του Βορρά και στις χώρες του Νότου και ειδικότερα στον ΟΟΣΑ και την ΕΕ27. Ενώ π.χ. στις παγκόσμιες εξαγωγές οι «άλλες υπηρεσίες» αυξήθηκαν με τον υψηλότερο ρυθμό (14% κατά μέσο όρο ετησίως την τελευταία δεκαετία), οι ελληνικές εξαγωγές κινήθηκαν στην πραγματικότητα με χαμηλότερο (8,5% την αντίστοιχη δεκαετία). Βέβαια οι εξαγωγές μεταφορικών υπηρεσιών κινήθηκαν με υψηλότερο ρυθμό (19% περίπου) ενώ σε όλο τον κόσμο στην ίδια περίοδο κινήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 11%. Οι εξαγωγές ταξιδιωτικών υπηρεσιών κινήθηκαν περίπου στους ίδιους ρυθμούς.

Όπως είναι φυσικό, η συντριπτική παρουσία των μεταφορικών και των ταξιδιωτικών υπηρεσιών περιορίζει τη συμμετοχή των «άλλων υπηρεσιών» μόνο στο 10% περίπου. Αντιθέτως στον καίριο αυτό τομέα του εμπορίου των υπηρεσιών, πολλοί κλάδοι του οποίου, όπως έχει αναφερθεί, εμφανίζουν μεγάλο δυναμισμό και είναι καίριας σημασίας για την οικονομική πρόοδο στο σύγχρονο κόσμο, η υστέρηση της χώρας είναι πολύ μεγάλη, θα μπορούσε να πει κανείς με πρώτη ματιά, τραγική.

Η χώρα μας δηλαδή φαίνεται να υστερεί εκεί ακριβώς που στον ανεπτυγμένο κόσμο οι επιδόσεις εμφανίζουν γενικά το μεγαλύτερο δυναμισμό. Η ταχεία αύξηση των «άλλων υπηρεσιών» παγκοσμίως οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές από τις υποκατηγορίες που συνθέτουν τις «άλλες υπηρεσίες» εμφανίζουν πολύ μεγάλο δυναμισμό και οι εξαγωγές σε αυτές αυξάνονται με ρυθμούς που αφήνουν πολύ πίσω τις εξαγωγές των παραδοσιακών δραστηριοτήτων, τις μεταφορικές και τις ταξιδιωτικές δηλαδή υπηρεσίες.

Αν και οι υπηρεσίες αποτελούν αυτή τη στιγμή την πρωτοπορία των εξαγωγικών επιδόσεων της χώρας, το εξαγωγικό πρότυπο φαίνεται καθυστερημένο. Είναι πολύ κοντά προς το αντίστοιχο πρότυπο των χωρών του Νότου, παρά προς το πρότυπο των ανεπτυγμένων χωρών του Βορρά στις οποίες ανήκει η χώρα μας. Στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στις παραδοσιακές εξαγωγές υπηρεσιών, ενώ η υστέρηση στις «άλλες υπηρεσίες», στις οποίες συγκεντρώνονται οι κλάδοι αιχμής της τεχνολογικής προόδου και οι κλάδοι που εμφανίζουν το μεγαλύτερο δυναμισμό διεθνώς, είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Η μεγάλη συμμετοχή των εξαγωγών μεταφορικών υπηρεσιών, που αυξήθηκαν με ταχύτατους ρυθμούς, αφήνει πιο περιορισμένα περιθώρια για τις «άλλες υπηρεσίες». Σε ποια έκταση όμως η υστέρηση της χώρας μας σε αυτόν τον τομέα και σε ποια έκταση στην τεχνολογική καθυστέρηση της χώρας μας είναι αδύνατο να προσδιοριστεί. Πάντως και αν ακόμη δεν υπήρχε η μεγάλη ανάπτυξη των εξαγωγών στις μεταφορικές και ταξιδιωτικές υπηρεσίες, οι επιδόσεις της χώρας στις «άλλες υπηρεσίες» όπως είναι αυτονόητο δεν θα ήταν δυνατό να πλησιάσουν τις επιδόσεις των ΗΠΑ και της ΕΕ27, στην τελευταία περίπτωση συνολικά και όχι κατά μεμονωμένες χώρες (Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, 2009).

Συγκρίνοντας τα τελευταία έτη σημειώνεται ότι οι εξαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ και τα μερίδια αγοράς των ελληνικών προϊόντων αυξήθηκαν ταχύτερα από ό,τι σε άλλες χώρες, όπως η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ιρλανδία (βλ. Διάγραμμα 3). Παρά ταύτα, η εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας, όπως μετράται με το ποσοστό των εξαγωγών στο ΑΕΠ, παραμένει σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από εκείνα των χωρών αυτών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Βασικοί ανταγωνιστές μας στις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων προς τις χώρες - μέλη της Ε.Ε. και του Ο.Ο.Σ.Α., είναι η Ισπανία και η Ιταλία που αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ένα τρίτο (31,2%) του συνολικού ανταγωνισμού. Παράλληλα και η Τουρκία αναδεικνύεται σε έναν από τους βασικότερους ανταγωνιστές της Ελλάδος στα αγροτικά προϊόντα. Η γειτονική χώρα καταλαμβάνει την έκτη θέση αντιπροσωπεύοντας το 3,4%, του συνολικού ανταγωνισμού (iEfimerida, 2014).

Ιρλανδία

Η ταλαιπωρημένη Ιρλανδία «έχτισε» ένα καταρτισμένο και πιο οικονομικό εργατικό δυναμικό, μείωσε τους φόρους για να προσελκύσει επενδύσεις, ευημέρησε και σε μια κίνηση που ενέπνευσε εθνική υπερηφάνεια, υιοθέτησε το ευρώ.

Τα εγχειρήματα αυτά πήραν την κάτω βόλτα το 2008. Τα δάνεια έγιναν μη εξυπηρετούμενα και η ιρλανδική κυβέρνηση αναγκάστηκε να διασώσει τον τραπεζικό κλάδο (Doyle D. 2012). Η Ιρλανδία μπήκε σε πρόγραμμα προσαρμογής τον Νοέμβριο 2010, που συνοδευόταν από χρηματοδότηση 85 δισ. ευρώ – ίση με το 58% του ΑΕΠ. Στα τέλη του 2013

βγήκε από το πρόγραμμα. Στα τρία χρόνια εφαρμογής του προγράμματος, το ιρλανδικό ΑΕΠ αυξήθηκε 1,7%, οι επενδύσεις αυξήθηκαν 8,3%, η ανεργία μειώθηκε από το 14,7% στο 13,1% και οι ιρλανδικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 12,6% (Καλλίτσης Κ., 2014).

Η Ιρλανδία ωστόσο αποκόμισε κι ένα όφελος από όλο αυτό το δράμα. Το ευρώ έχει αποδυναμωθεί σημαντικά, χάνοντας 9% της αξίας του έναντι του δολαρίου και 7% έναντι της βρετανικής λίρας κατά το 2011. Οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της Ιρλανδίας είναι η Μ. Βρετανία και οι ΗΠΑ και στο εμπόριο με αυτές τις χώρες το πιο αδύναμο ευρώ καθιστά τις ιρλανδικές εξαγωγές φθηνότερες, ωθώντας τη χώρα μακριά από την ύφεση. Όπως λέει ο John Whelan, διευθύνων σύμβουλος του ιρλανδικού Συνδέσμου Εξαγωγέων: "Υπάρχει περιθώριο το ευρώ να αποδυναμωθεί περαιτέρω, δίνοντας μια τεράστια ώθηση στην ανταγωνιστικότητά μας."

Οι εξαγωγείς που επωφελούνται από το αδύναμο ευρώ προέρχονται από διαφορετικούς κλάδους. Υπάρχει η Glanbia, μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ευρώπη, με έσοδα που προσεγγίζουν τα 2,7 δισεκ. ευρώ. Η εταιρεία που εδρεύει στο Kilkenny πραγματοποιεί το 70% των πωλήσεών της εκτός Ιρλανδίας. Η διοίκηση της Glanbia είχε πει ότι η πτώση του ευρώ έναντι του δολαρίου θα βοηθήσει τα κέρδη της να ενισχυθούν κατά περίπου 18% το 2012. Και έπειτα υπάρχει ο όμιλος DCC, ο οποίος παράγει έσοδα περίπου 11 δισ. ευρώ. Εδρεύει στο Δουβλίνο αλλά πουλά καύσιμα σε όλη τη Βρετανία. Ανακοίνωσε ότι η πτώση του ευρώ έναντι της στερλίνας θα ενισχύσει τα κέρδη του στο σύνολο του έτους κατά περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες.

Οι πολυεθνικές που επιλέγουν την Ιρλανδία ως την ευρωπαϊκή έδρα τους, έρχονται για το φορολογικό συντελεστή του 12,5%, έναν από τους χαμηλότερους στην Ευρώπη. Έχουν επίσης επωφεληθεί από την εξασθένιση του ευρώ, που μειώνει το μισθολογικό κόστος για τις αμερικανικές και τις βρετανικές επιχειρήσεις.

Οι ιρλανδικές εξαγωγές προς χώρες εκτός της Ευρωζώνης αντιστοιχούν στο 65% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, έναντι 23% του μέσου όρου της Ευρωζώνης, σύμφωνα με την ιρλανδική Συνομοσπονδία Επιχειρήσεων και Εργοδοτών.

«Η διαφορά ανάμεσα στην Ιρλανδία και άλλες χώρες είναι ότι έχουμε ένα ζωντανό τομέα εξαγωγών," λέει ο Alan McQuaid, οικονομολόγος της Capital Merrion στο Δουβλίνο (Doyle D., 2012).

Πορτογαλία

Η Πορτογαλία μπήκε σε πρόγραμμα προσαρμογής τον Απρίλιο 2011, με χρηματοδότηση 78 δισεκ. ευρώ – ίση με το 46% του ΑΕΠ. Στις 5 Μαΐου 2014 βγήκε από το πρόγραμμα. Στα τρία χρόνια εφαρμογής του, το ΑΕΠ μειώθηκε 3,4%, οι επενδύσεις 19,2%, η ανεργία αυξήθηκε 4,5 μονάδες από το 12% στο 16,5% αλλά οι εξαγωγές αυξήθηκαν 24,6%.

Κάποιοι συνδέουν τις επιδόσεις των Πορτογάλων με το γεγονός πως εξάγουν προϊόντα με υψηλότερη προστιθέμενη αξία και διαθέτουν διεθνείς πρωτιές σε κάποιους βιομηχανικούς τομείς.

Αν το 2008 οι εξαγωγές της βρίσκονταν στο 100 σήμερα κινούνται κοντά στο 120. Βέβαια η θετική πορεία των εξαγωγών της Πορτογαλίας είχε ξεκινήσει από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας, οπότε η κρίση τη βρήκε σχετικά προετοιμασμένη. Πολλοί πιστεύουν πως η χώρα επωφελείται επειδή είναι μια πρώην αυτοκρατορία με κτήσεις στις περισσότερες ηπείρους. Τα στοιχεία τους διαψεύδουν αφού οι καλύτεροι πελάτες των πορτογαλικών εταιρειών είναι τρία κράτη-μέλη της Ε.Ε., τα οποία απορροφούν σχεδόν το 50% των εξαγωγών (στην Ε.Ε. των 28 κατευθύνεται σχεδόν το 73%).

Διαχρονικά, ο μεγαλύτερος πελάτης των πορτογαλικών εταιρειών ήταν η Ισπανία. Ακολουθούν η Γερμανία και η Γαλλία, ενώ μεγάλες αγορές για τους Πορτογάλους είναι η Ιταλία και η Ολλανδία. Συνεπώς τα πλεονεκτήματα των Πορτογάλων πρέπει να αναζητηθούν αλλού με δεδομένο πως πριν από αρκετά χρόνια οι εξαγωγές τους ήταν σχεδόν ίσες σε αξία με αυτές της Ελλάδας.

Αρκετοί αναλυτές θεωρούν πως οι Πορτογάλοι επωφελούνται καθώς διαθέτουν διαφορετικό μίγμα προϊόντων προς εξαγωγή σε σύγκριση με την Ελλάδα. Επιπλέον διαθέτουν ομίλους και τομείς που κατέχουν την πρώτη θέση ή βρίσκονται σε κορυφαίες θέσεις διεθνώς. Στην πρώτη πεντάδα των πορτογαλικών εξαγωγών στο εξάμηνο του 2014 βρίσκονταν οι μηχανές

και τα εργαλεία, τα οχήματα και τα ανταλλακτικά αυτοκινήτων (με πελάτες τις ισπανικές και άλλες ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες), τα βασικά μέταλλα, τα πλαστικά και τα προϊόντα πετρελαίου.

Συνεπώς, λένε όσοι εξετάζουν το μίγμα προϊόντων, οι Πορτογάλοι έχουν πλεονέκτημα και το αξιοποίησαν. Κατέχουν π.χ. την πρώτη θέση διεθνώς στην παραγωγή φελλού, είναι ένας από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς κρασιού, τα τελευταία χρόνια έχουν ενισχύσει τη διεθνή τους παρουσία στα παπούτσια, ενώ διαθέτουν και παραγωγή ανταλλακτικών (Κόλλιας Φ., 2014).

Κεφάλαιο 5

Ανταγωνιστικότητα

Ανταγωνιστικότητα είναι ένα συνολικό μέτρο του πλεονεκτήματος ή του μειονεκτήματος μιας χώρας στην πώληση των προϊόντων της στις διεθνείς αγορές (ΟΟΣΑ).

Η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα με την οποία μια χώρα χρησιμοποιεί το ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο καθώς και τους φυσικούς της πόρους για τη δημιουργία αξίας (Μονοκρούσος Π.)

Στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει σύγκλιση απόψεων σχετικά με τη διατύπωση ενός ορισμού και την ποσοτική έκφραση της ανταγωνιστικότητας των χωρών. Τέσσερις απόψεις σχετικά με την έννοια της ανταγωνιστικότητας παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η πρώτη άποψη αναφέρεται στην ικανότητα της χώρας να προσελκύει (*ability to attract*) και περιγράφει τα χαρακτηριστικά μιας χώρας που την καθιστούν κατάλληλο χώρο για την πραγματοποίηση επενδύσεων (π.χ. ξένες άμεσες επενδύσεις). Η δεύτερη άποψη παρέχει πληροφορίες σχετικά με την ικανότητα της χώρας να προσαρμόζεται (*ability to adjust*) στις διαρθρωτικές αλλαγές και τις οικονομικές διαταραχές που προκαλούνται από έκτακτα γεγονότα (*shocks*). Η τρίτη άποψη δίδει έμφαση στην ικανότητα της χώρας να αποκομίζει εισοδήματα (*ability to earn*) και στηρίζεται στο ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις και οι αυξήσεις της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων βελτιώνουν τα πραγματικά εισοδήματα. Η τέταρτη άποψη επικεντρώνεται στην ικανότητα της χώρας να πωλεί (*ability to sell*) και συνδέει την οικονομική επίδοση μιας χώρας βραχυχρόνια και μακροχρόνια με τη δυνατότητά της να αυξάνει τα μερίδιά της στο διεθνές εμπόριο.

Από τη σύνθεση των παραπάνω απόψεων προκύπτει ότι η ανταγωνιστικότητα αναφέρεται σε ολόκληρη την οικονομική ζωή μιας χώρας σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον και περιγράφει την ικανότητα της χώρας να επιτυγχάνει συνεχείς βελτιώσεις του βιοτικού επιπέδου και των ευκαιριών απασχόλησης των πολιτών της. Επηρεάζει όλους τους τομείς της οικονομίας, προϊόντα και υπηρεσίες που παράγει ο ιδιωτικός τομέας, προϊόντα και υπηρεσίες που παράγει ο δημόσιος τομέας, εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες, μη εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες, επιχειρήσεις

που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην πραγματική οικονομία - νοικοκυριά και κράτος.

Με την ένταξη της χώρας στην ζώνη του ευρώ η οικονομική μας πολιτική δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει τη συναλλαγματική ισοτιμία ως μηχανισμό βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η ευκαμψία των μισθών και των τιμών, κι αυτό προϋποθέτει την πραγματοποίηση των μεταρρυθμίσεων που αυξάνουν τον ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων και εργασίας (Οικονόμου Γ., 2012).

Η χαμηλή εξαγωγική επίδοση της χώρας αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά και χρόνια προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και είναι αποτέλεσμα του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζει. Η πρόσφατη ανάκαμψη των εξαγωγών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη μείωση του κόστους παραγωγής αλλά περιορίστηκε κυρίως στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ως προς την τιμή δεν αρκεί από μόνη της για την ενίσχυση της διεξδυτικότητας των ελληνικών προϊόντων στις ανεπτυγμένες αγορές, όπως είναι οι ευρωπαϊκές. Η χαμηλή εξαγωγική επίδοση της χώρας συνδέεται κατά κύριο λόγο με την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων. Η χώρα χρειάζεται μεταρρυθμίσεις που θα συμβάλουν στην πιο αποτελεσματική κατανομή των παραγωγικών πόρων και την αναβάθμιση του τεχνολογικού περιεχομένου των παραγόμενων προϊόντων. Γενικότερα, προτεραιότητα πολιτικής πρέπει να είναι η τεχνολογική αναβάθμιση της παραγωγής και η αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου σε όλους τους εμπορεύσιμους κλάδους που έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα της χώρας (Παπάζογλου Χρ.).

Ο ΟΟΣΑ υποστηρίζει ότι η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας θα ενδυναμωθεί τα επόμενα χρόνια, όσο ο ρυθμός της δημοσιονομικής προσαρμογής μετριάζεται και η επενδυτική δραστηριότητα μαζί με τις εξαγωγές επωφελούνται από την αυξανόμενη ανταγωνιστικότητα της οικονομίας (Νίκας Σ., 2014).

Η ανταγωνιστικότητα ως πρωταρχικός στόχος εθνικής στρατηγικής απαιτεί δημιουργία εθνικού παρατηρητηρίου για την ανταγωνιστικότητα, ενίσχυση οικονομικής διπλωματίας, βελτίωση υποδομών (δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμια). Πρότασεις ως προς βελτίωση είναι η διασφάλιση κλίματος μακροοικονομικής σταθερότητας, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις

αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, η βελτίωση φορολογικού καθεστώτος (μείωση φορολογίας, απλοποίηση συστήματος) όπως και η άρση διοικητικών και γραφειοκρατικών εμποδίων (Μονοκρούσος Π.).

Κεφάλαιο 6

Προβλήματα

Σύμφωνα με το δοκίμιο εργασίας της Τράπεζας της Ελλάδος (2014), η μειωμένη μορφή των εξαγωγών δείχνει την ύπαρξη μιας σχέσης μεταξύ της ικανότητας των επιχειρήσεων να έχουν πρόσβαση σε τραπεζικές χρηματοδοτήσεις και των εξαγωγών αγαθών τόσο μακροπρόθεσμα όσο και βραχυπρόθεσμα. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης, η μείωση κατά 10% της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων οδηγεί σε μείωση του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών κατά 6-9% βραχυπρόθεσμα και 2-4% σε μακροπρόθεσμη βάση. Επιπλέον, μια παρόμοια αύξηση της χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια μίας οικονομικής ανάκαμψης αναμένεται να παράγει 6-9% αύξηση των εξαγωγών, αποτέλεσμα το οποίο θα οδηγήσει σε αύξηση περίπου 1-2% του ΑΕΠ καθώς και αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Διαδουκτική έρευνα του Πανελληνίου Σύνδεσμου Εξαγωγέων κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους, δείχνει πως το μεγαλύτερο πρόβλημα για μία εξαγωγική επιχείρηση είναι, με διαφορά, η έλλειψη ρευστότητας. Άλλα προβλήματα είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης εμπορικών εταίρων προς την Ελλάδα και λιγότερο πρόβλημα αποτελούν η έλλειψη τεχνολογίας όπως και τα γραφειοκρατικά εμπόδια (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2014).

Ο ελληνικός τουρισμός παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα, παρά τη διαχρονικά σημαντική συμβολή και την ώθηση του κλάδου τα τελευταία δύο χρόνια, κύρια των οποίων είναι ο γεωγραφικός και εποχικός συγκεντρωτισμός του προσφερόμενου προϊόντος. Δηλαδή, από τη μια πλευρά, πάνω από τα 3/4 της προσφοράς (σε κλίνες) συγκεντρώνονται σε Κρήτη (21%), Δωδεκάνησα (17%), Μακεδονία (14%), Στερεά Ελλάδα (13%) και Ιόνια Νησιά (11%) και από την άλλη, οι τουριστικές μονάδες λειτουργούν κυρίως εποχικά, συγκεντρώνοντας το σύνολο σχεδόν του κύκλου εργασιών τους κατά τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο (82% στην Κρήτη, 84% στα Ιόνια Νησιά και 90% στα Δωδεκάνησα).

Επιπρόσθετα, στην Ελλάδα κυριαρχούν οι μικρές μονάδες χαμηλών κατηγοριών, οι οποίες αδυνατούν να παρέχουν αναβαθμισμένες υπηρεσίες που θα προσελκύουν τουρισμό υψηλών

εισοδημάτων. Σημαντικό πρόβλημα, τέλος, αποτελεί το γεγονός ότι ενώ σε αρκετές περιοχές έγιναν σημαντικές επενδύσεις, αυτές δεν συνοδεύθηκαν από την απαραίτητη πολιτική διαφήμισης και προώθησής τους στον τουριστικό χάρτη της χώρας.

Τα παραπάνω στοιχεία, συνδυαζόμενα με τον έντονο περιφερειακό ανταγωνισμό και την υψηλή ελαστικότητα της τουριστικής ζήτησης, αναδεικνύουν την ανάγκη μετάβασης από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού, που βασίζεται στο πλαίσιο «ήλιος-άμμος-θάλασσα», σε ένα πρότυπο «βιώσιμου τουρισμού», το οποίο να αξιοποιεί πλήρως τα ιστορικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα του συνόλου της ελληνικής επικράτειας (Τράπεζα της Ελλάδος & Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής, 2014).

Προβλέψεις και Προοπτικές

Έπειτα από την ανάκαμψη της οικονομίας το 2014, θετικές προοπτικές διαμορφώνονται για το επόμενο έτος. Ειδικότερα, το 2015 αναμένονται ενίσχυση της επενδυτικής ζήτησης και περαιτέρω αύξηση της εξαγωγικής δραστηριότητας που, όπως εκτιμάται, θα προσδώσουν μονιμότερα χαρακτηριστικά στην αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας.

Η αναμενόμενη αποκατάσταση ομαλότερων συνθηκών χρηματοδότησης μέσω της δυνατότητας των τραπεζών να αντλήσουν ρευστά διαθέσιμα με χαμηλά επιτόκια από το Ευρωσύστημα και να χρηματοδοτήσουν εξαγωγικές επιχειρήσεις με συγκριτικά πλεονεκτήματα εκτιμάται ότι θα λειτουργήσει συμπληρωματικά προς τη σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας την τελευταία πενταετία, δίνοντας περαιτέρω ώθηση στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Η σχετική εξασθένηση της εξωτερικής ζήτησης από τη ζώνη του ευρώ προβλέπεται να αντισταθμιστεί από αυξημένη ζήτηση από άλλες αγορές λόγω και της υποχώρησης της ισοτιμίας του ευρώ.

Όσον αφορά τις γεωγραφικές περιοχές εκτός ΕΕ που είναι σημαντικοί προορισμοί για τις ελληνικές εξαγωγές, σχετικά ικανοποιητικούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ - λαμβάνοντας υπόψη

τους αυξημένους γεωπολιτικούς κινδύνους και αβεβαιότητες - προβλέπεται να σημειώσουν το 2015 οι αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρώπης, 2,9%, και οι χώρες της Μέσης Ανατολής και Βορείου Αφρικής, 3,9%. Στη Ρωσία, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί σε 0,5% το 2015 (οι κίνδυνοι όμως χαμηλότερης ανάπτυξης κρίνονται αυξημένοι), από 0,2% το τρέχον έτος, ως συνέπεια της κρίσης στην Ουκρανία και των κυρώσεων κατά της Ρωσίας.

Η ζώνη του ευρώ, μετά από δύο έτη αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης, αναμένεται να επιστρέψει σε θετικό, αλλά χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης, 0,8%, το 2014, ο οποίος προβλέπεται να επιταχυνθεί σε 1,1% (όπως δείχνουν οι πιο πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΟΟΣΑ) το 2015. Η αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων των νοικοκυριών, λόγω του πολύ χαμηλού πληθωρισμού και της βελτίωσης της απασχόλησης, εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην προβλεπόμενη αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Οι εξαγωγές εκτιμάται ότι θα ανακάμψουν το δεύτερο εξάμηνο του 2014 και στη διάρκεια του 2015, καθώς θα γίνεται περισσότερο αισθητή η επίδραση της πρόσφατης υποτίμησης του ευρώ και θα ενισχύεται σταδιακά η εξωτερική ζήτηση (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Το διεθνές μακροοικονομικό περιβάλλον μοιάζει ευνοϊκότερο από ότι τα προηγούμενα χρόνια, με την υποχώρηση του ευρώ, την ενίσχυση της ρευστότητας και της κατανάλωσης στην Ευρώπη, λόγω του Προγράμματος της ΕΚΤ, και οι Διεθνείς Οργανισμοί, προβλέπουν για το 2015 αύξηση των ελληνικών εξαγωγών κατά 5-5,5%. Στο πλαίσιο αυτό, ο εξαγωγικός κόσμος της χώρας προσδοκά ελάφρυνση των πολιτών και των επιχειρήσεων από φορολογικές επιβαρύνσεις και εφαρμογή μεταρρυθμίσεων που θα οδηγήσουν σε ένα φιλοαναπτυξιακό και φιλοεπενδυτικό επιχειρηματικό πλαίσιο, ώστε να κεφαλαιοποιηθούν οι προσδοκίες για συνέχιση των ρυθμών αύξησης των εξαγωγών στα επίπεδα του τελευταίου τριμήνου του 2014.

Οι ειδικοί εκτιμούν ότι με τη συνέχιση των προσπαθειών για άρση των αντικινήτρων σε επίπεδο γραφειοκρατίας και διαδικασιών, οι ελληνικές εξαγωγές μπορούν να αυξηθούν κατά 30% ή 16 δις το προσεχές διάστημα, διευκολύνοντας τη μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο, με πυρήνα την εξωστρέφεια (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2015).

Η βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να συνεχιστεί και εκτιμάται ότι το πλεόνασμα θα διαμορφωθεί το 2014 σε ποσοστό περίπου 1,5% του ΑΕΠ. Η άνοδος του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών προβλέπεται να είναι ο κύριος συντελεστής της παραπάνω εξέλιξης, καθώς οι προβλέψεις είναι ευοίωνες για τις εισπράξεις τόσο από τον τουρισμό όσο και από τη ναυτιλία. Η συμβολή του εμπορίου αγαθών θα είναι μικρότερη, παρά τη θετική επίδραση από τη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, καθώς η εξωτερική ζήτηση ανακάμπτει με ρυθμό βραδύτερο των προσδοκιών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Τις προηγούμενες δεκαετίες μπορεί να επικράτησε ένα θνησιγενές μοντέλο κατανάλωσης, να εδραιώθηκαν τα δανεικά ως κεφάλαιο κίνησης της οικονομίας. Οι νέες γενιές όμως, ταυτόχρονα σπούδαζαν. Και πλέον αποτελούν το νέο μεγάλο κεφάλαιο της χώρας. Ένα κεφάλαιο γνώσης, τεχνογνωσίας, εξειδίκευσης που σε συνδυασμό με τις δυνατότητες του φυσικού περιβάλλοντος της Ελλάδας, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση, τα θεμέλια της ανάπτυξης για το μέλλον (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2012).

Όλες οι υγιείς και παραγωγικές δυνάμεις του τόπου συμφωνούν για την προώθηση μεταρρυθμίσεων και άμεσων μέτρων που συνοψίζονται στους εξής βασικούς άξονες:

- Ενίσχυση Ρευστότητας των Επιχειρήσεων: μέσα από τη νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα, από Προγράμματα Προχρηματοδότησης Εξαγωγών και την Αξιοποίηση του ΕΣΠΑ.
- Ελάφρυνση Επιβαρύνσεων Πολιτών και Επιχειρήσεων: με αναμόρφωση του φορολογικού πλαισίου, μείωση φορολογικών συντελεστών, μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας και μείωση του ενεργειακού κόστους για τις μονάδες παραγωγής
- Επιθετική προώθηση-προβολή των ελληνικών προϊόντων στο Εξωτερικό: με σύγχρονους τρόπους marketing και δικτύωσης, που στόχο θα έχουν την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των εμπορικών εταιριών και αύξηση της προστιθέμενης αξίας των εξαγωγών.
- Μεταφορά Εξαγωγικής Τεχνογνωσίας σε ΜικροΜεσαίες Επιχειρήσεις και Κίνητρα Αύξησης της Απασχόλησης: μέσω προγραμμάτων Εκπαίδευσης-Κατάρτισης, Συμβουλευτικής Επιχειρήσεων και αξιοποίησης του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας».

- Ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων απλοποίησης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των διαδικασιών εξωτερικού εμπορίου, προκειμένου να απελευθερωθεί παραγωγικό και επενδυτικό δυναμικό, που θα οδηγήσει σε αύξηση εξαγωγών κατά 30%, προκειμένου να προσεγγίσουν και να υπερβούν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2015).

Υπηρεσίες

Ξεκινώντας από τα σχέδια για την ενίσχυση της ζήτησης του τουρισμού στα επόμενα δέκα χρόνια αλλά και παραπέρα, με τα δεδομένα των κλιματικών αλλαγών, πρώτο στόχο αποτελεί η ανάπτυξη ενός νέου πακέτου προϊόντων. Ποια είναι αυτά; Παραδείγματα είναι ο “τουρισμός πολυτελείας ήλιου και θάλασσας”, ο “αυθεντικός τουρισμός ήλιου και θάλασσας”, τα “city breaks”, τα συνέδρια και οι εκδηλώσεις, ο τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας, ο τουρισμός υγείας, ο ιατρικός τουρισμός, ο τουρισμός υπαίθρου, ο χειμερινός τουρισμός κ.λπ., με τον πολιτισμό και τη γαστρονομία μας να υποστηρίζουν σχεδόν όλα αυτά τα προϊόντα-εμπειρίες.

Απαραίτητη είναι και η αποτελεσματική προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Σήμερα είναι πραγματικότητα η δημιουργία της μη κερδοσκοπικής εταιρίας-εργαλείου Marketing Greece ΑΕ. Στόχος της Marketing Greece ΑΕ είναι να υποστηρίξει το Υπουργείο Τουρισμού και τον ΕΟΤ στη δημιουργία μιας νέας τουριστικής ταυτότητας της Ελλάδας και των προορισμών της, μέσα από έναν υψηλής ποιότητας σχεδιασμό σύγχρονης και πολυεπίπεδης επικοινωνιακής στρατηγικής.

Σε πλήρη ευθυγράμμιση με την εθνική στρατηγική, θα βοηθήσει καθοριστικά την τοπική αυτοδιοίκηση και τις τουριστικές επιχειρήσεις, τόσο στην έρευνα των αγορών και την αποτελεσματική στόχευση όσο και στον επανασχεδιασμό και προώθηση σύγχρονων τουριστικών προϊόντων πέραν του συμβατικού μοντέλου του “μαζικού τουρισμού ήλιου και θάλασσας”.

Στόχος είναι να διευρύνουμε τη γκάμα των προϊόντων μας αλλά και των αγορών. Πρέπει να εκμεταλλευθούμε τη γεωστρατηγική θέση της χώρας, προσεγγίζοντας σημαντικούς νέους

προορισμούς κοντά μας, όπως η Ρωσία, η Ουκρανία, η Τουρκία και η Μέση Ανατολή (Τράπεζα της Ελλάδος & Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής, 2014).

Οι προοπτικές για τη ναυτιλία το 2014 είναι ευοίωνες, δεδομένου ότι οι προβλέψεις για τον όγκο του παγκόσμιου εμπορίου εμφανίζουν ανοδική τάση, ενώ το ήμισυ περίπου της αναμενόμενης αύξησης των ναύλων εκτιμάται ότι θα μεταφραστεί σε αύξηση των ναυτιλιακών εισπράξεων (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Υπάρχει ισχυρή σχέση ανάμεσα στο ύψος των καθαρών εισπράξεων από την ποντοπόρο ναυτιλία και στο ύψος των ναύλων και τη χωρητικότητα του στόλου. Συγκεκριμένα, μια αύξηση της τάξεως του 10% στο ύψος των ναύλων σε ένα τρίμηνο μεταφράζεται σε αύξηση των εσόδων από τη ναυτιλία κατά 2,6% το ίδιο διάστημα και 6,2% μακροπρόθεσμα. Επιπλέον, μια αύξηση κατά 10% στο μέγεθος του στόλου σε ένα τρίμηνο επιφέρει άνοδο 7,8% στα καθαρά έσοδα το ίδιο τρίμηνο και 18,6% μακροχρόνια.

Ο ρόλος της ποντοπόρου ναυτιλίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε μια περίοδο που το μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης προσανατολίζεται προς τους εξαγωγικούς τομείς. Ως εκ τούτου, η πολιτεία οφείλει να ενισχύσει τη θέση της χώρας ως παγκοσμίου ναυτιλιακού κέντρου, εισάγοντας κίνητρα για την εγκατάσταση ναυτιλιακών εταιρειών στην Ελλάδα και καθιστώντας ελκυστικότερη την ελληνική σημαία (Καθημερινή, 2014).

Αγαθά

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η Ελλάδα είναι στην τρίτη θέση παγκοσμίως στην παραγωγή ελιάς, ελαιόλαδου, ακτινιδίων και κρόκου (σαφράν). Επίσης είναι χώρα παραγωγής για πάνω από 100 προϊόντα που έχουν ελληνική ΠΟΠ-Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης ή Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη καθιστώντας τα μοναδικά σε όλο τον κόσμο, όπως η μαστίχα και η φέτα (iEfimerida, 2014). Βρίσκεται στις τρεις κορυφαίες θέσεις παγκοσμίως στην παραγωγή αργιλίου-αλουμινίου και σμεκτιτών. Πρώτη στην ΕΕ σε παραγωγή βωξίτη, που πέραν της παραγωγής ενέργειας χρησιμοποιείται σε δεκάδες βιομηχανικά προϊόντα, αλλά και η χώρα με μοναδικά κοιτάσματα νικελίου και μαγνησίτη. Έχει προοπτικές αξιοποίησης κοιτασμάτων

χρυσού, φυσικού αερίου και υδρογονανθράκων (πετρελαίου), που βρίσκονται σε φάση διερεύνησης, καθώς και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, από τον ήλιο, τον αέρα, τη θάλασσα της Ελλάδας.

Διαχρονικά, το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας είναι ελλειμματικό. Δεν μπορούμε από τη μία μέρα στην άλλη, ούτε να γίνουμε καθαροί εξαγωγείς σε όλους τους τομείς, ούτε να καλύψουμε τις καταναλωτικές ανάγκες του κόσμου με ελληνικά προϊόντα. Δε χρειάζεται να κερδίσουμε τους Γάλλους στις εξαγωγές κρασιού, ούτε τους Ιάπωνες στις υψηλές τεχνολογίες. Δεν χρειάζεται να ανταγωνιζόμαστε τους Κινέζους σε επίπεδο κόστους παραγωγής, αλλά ούτε και να φιλοδοξούμε το ελληνικό ελαιόλαδο να πωλείται στα ράφια του κόσμου 3 φορές πιο ακριβά από τους Ιταλούς, για να καλύψουμε τις απώλειες των περασμένων ετών (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, 2012).

Κεφάλαιο 6

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Συνέντευξη του Daniel Gros

διευθυντή του think tank των Βρυξελλών Center for European Policy Studies (CEPS) και σύμβουλου της Άνγκελα Μέρκελ, στο Capital.gr (Δελεβέγκος Δ., 2014):

- Κύριε Gros, θεωρείτε ότι οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας είναι υποδεέστερες από τις προσδοκώμενες, ύστερα από τόσα χρονιά εφαρμογής προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής;

Στη χώρα σας ορισμένες από τις μεταρρυθμίσεις δεν έλαβαν χώρα ή δεν εφαρμόστηκαν και οι εξαγωγές, που αποτελούν το «κλειδί» για την αναθέρμανση της οικονομίας, δεν αυξήθηκαν.

- Γιατί δεν ενισχύθηκαν οι εξαγωγές;

Εκτιμώ ότι αυτό αποτελεί το μεγάλο μυστήριο της ελληνικής οικονομίας, δεδομένου ότι το κόστος εργασίας μειώθηκε σημαντικά και περισσότερο συγκριτικά με την Πορτογαλία ή άλλες χώρες. Ωστόσο, οι επιδόσεις των ελληνικών εξαγωγών είναι κακές. Και νομίζω ότι κανείς δεν γνωρίζει γιατί συμβαίνει αυτό.

Λέγεται ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν διαθέτουν αρκετά χρήματα για να χρηματοδοτήσουν την επέκταση των δραστηριοτήτων τους, εκτός Ελλάδας. Ωστόσο, η Πορτογαλία αντιμετωπίζει το ίδιο πρόβλημα. Επίσης, όσον αφορά τον τουρισμό, οι αριθμοί έχουν αυξηθεί, αλλά η κατά κεφαλή δαπάνη έχει υποχωρήσει. Ως αποτέλεσμα, το συνολικό ποσό που αποκομίζουν οι Έλληνες ξενοδόχοι έχει υποχωρήσει.

- Που αποδίδετε την αδυναμία εφαρμογής των απαιτούμενων διαρθρωτικών αλλαγών;

Δεν γνωρίζω. Είναι περίεργο. «Πέρασε» η τρόικα, η task force, ενώ το ελληνικό πολιτικό σύστημα αντιμετώπισε ένα μεγάλο σοκ, καθώς έκαναν την εμφάνισή τους εντελώς καινούργια κόμματα.

Παρ' όλ' αυτά, το σύστημα δεν έχει αλλάξει. Νομίζω ότι ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει η Ελλάδα ανάγεται περισσότερο σε θεσμικό και πολιτικό επίπεδο παρά σε οικονομικό.

- Συμφωνείτε με την προσπάθεια της ελληνικής κυβέρνησης για αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους;

Εάν οι ελληνικές εξαγωγές δεν εμφανίσουν ανάλογες επιδόσεις με αυτές της Πορτογαλίας, δεν μπορείτε να μιλάτε για αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους... Η αναδιάρθρωση του χρέους συναρτάται με τη δυνατότητα αποπληρωμής. Και η δυνατότητα αποπληρωμής των χρεών σχετίζεται με τις εξαγωγές.

Δεν μπορούμε να μιλάμε στο διηνεκές για αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους, εάν οι εξαγωγές δεν αυξηθούν ποτέ. Πολύ απλά, εάν αυξήσετε τις εξαγωγές, θα είστε σε θέση να πληρώσετε. Το πρόβλημά σας θα λυνόταν, εάν κουρεύαμε το χρέος κατά 20% και την ίδια στιγμή η αύξηση των εξαγωγών «κλείδωνε», δηλαδή θα ήταν βέβαιο, με κάποιο τρόπο, ότι θα πραγματοποιούνταν. Αυτό θα αποτελούσε ιδεατό σενάριο. Αλλά ποιος πιστεύει ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα;

- Γιατί επιτυγχάνεται αυτή η ανάπτυξη στη δυτική χώρα του Νότου και όχι στην Ελλάδα;

Αν το φορολογικό σύστημα δεν λειτουργεί σωστά, τότε de facto θα έχετε υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση στις εξαγωγές. Σκεφτείτε αυτό: ο τομέας που αναγκάζεται να καταγράψει τα πάντα και να μην κρύψει τίποτα είναι οι εξαγωγές. Μπορείτε να φανταστείτε π.χ. τη Γερμανία να δέχεται εξαγωγές από την Ελλάδα χωρίς αποδείξεις και με μαύρα λεφτά κάτω από το τραπέζι; Έτσι, αν αυξηθούν οι φόροι, θα αυξηθεί εκ των πραγμάτων το βάρος στον τομέα των εξαγωγών. Παρ' όλο που και οι Πορτογάλοι αύξησαν τη φορολογία τους, το βάρος αυτό έπεσε πιο ίσα στις περισσότερες κοινωνικές ομάδες, ενώ συγχρόνως οι παραγωγοί της είδαν ότι δεν μπορούν να πουλήσουν τίποτα στο εσωτερικό της χώρας και στράφηκαν σε αγορές εκτός της χώρας.

Συνέντευξη σε οικονομολόγο

και τέως οικονομικό εμπειρογνώμων της Τράπεζας της Ελλάδος, κ. Παναγιώτη-Σπυρίδων Μομφεράτο-Ιγγλεζέλη. (Η συνέντευξη έγινε μέσω e-mail το Δεκέμβριο 2014)

-Ποιά είναι η γνώμη σας για τις προοπτικές των ελληνικών εξαγωγών;

1. Όσον αφορά τις ελληνικές εξαγωγές αγαθών, θα πρέπει η χώρα μας να επιδιώξει την αξιοποίηση σύγχρονων μεθόδων τεχνολογίας για την ανάπτυξη καθιερωμένης παραγωγής και εξαγωγών προϊόντων του πρωτογενούς τομέα καθώς και βιολογικών προϊόντων. Έτσι η προστιθέμενη αξία των ελληνικών εξαγωγών θα αυξηθεί σημαντικά.
2. Όσον αφορά τον τουρισμό πρέπει οπωσδήποτε οι προσφερόμενες υπηρεσίες να διευρυνθούν περιφερειακά, θεματικά και εποχιακά.
3. Σχετικά με τον τομέα των μεταφορών θα πρέπει να καταρτιστεί και να εφαρμοσθεί ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο ανάπτυξης τόσο της ποντοπόρου ναυτιλίας, όσο και της ακτοπλοΐας. Το σχέδιο αυτό θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων θέματα φορολογικά, θέματα εκπαίδευσης και απασχόλησης καθώς και θέματα ασφάλειας.

Συμπεράσματα και Προτάσεις

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει δύσκολες οικονομικές καταστάσεις τα τελευταία χρόνια. Έχει καταταχθεί ως μία από τις φτωχότερες χώρες στον κόσμο. Επηρεάστηκε περισσότερο από την κρίση από ότι οι άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Έχει την πιο κλειστή οικονομία στην ΕΕ. Οι εξαγωγές λοιπόν αποτελούν βασικό τομέα για την ανάπτυξη της οικονομίας της.

Με την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ θα έπρεπε, όπως ήταν προσδοκώμενο, η οικονομία της χώρας να αναπτυχθεί ειδικά μέσω των συναλλαγών με τις άλλες χώρες αφού αυτό είναι και ένα από τα σημαντικότερα προνόμια. Φαίνεται όμως μέσα στα χρόνια, από το 2001 και μετά, πως οι εξαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ, βρίσκονται σε ένα, θα έλεγε κανείς, σταθερό επίπεδο. Δηλαδή, παρόλες τις αναταραχές, ιδίως με την πτώση του 2009, κατάφερε να ανακτήσει τα επίπεδα που είχε στα πρώτα έτη μετά την είσοδο στην ευρωζώνη, ποτέ όμως να τα ξεπεράσει κατά πολύ.

Σημαντική είναι η παρουσία βέβαια του πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τα τελευταία δύο έτη, όπου σε αυτό συνέβαλλε κυρίως η μείωση των εισαγωγών ενώ ταυτόχρονα υπήρξε άνοδος στις εξαγωγές, περισσότερο από τον τομέα των υπηρεσιών. Η διαδικασία αυτή σίγουρα θα πρέπει να συνεχιστεί και να ενταθεί καθώς οι εξαγωγές αποτελούν μικρό ποσοστό του ΑΕΠ, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Οι υπηρεσίες αποτελούν τον βασικότερο τομέα εξαγωγών της Ελλάδας. Κάτι το οποίο είναι παραδοσιακό και όχι προοδευτικό. Είναι ότι πιο εύκολο μπορεί να έχει η χώρα εκμεταλλευόμενη τη θάλασσα για μεταφορές κ τον τόπο-κλίμα για τουρισμό. Οι προσπάθειες που καταβάλλει δηλαδή είναι οι πιο εύκολες. Βιομηχανικά και τεχνολογικά είναι αρκετά πίσω. Αυτό φαίνεται από τον τομέα των αγαθών, όπως και «άλλων υπηρεσιών».

Ως προς τον προορισμό των εξαγωγών φαίνεται πως δεν έχει μπει σε αγορά-στόχο με υιοθετώντας μια στρατηγική ως χώρα. Κάνει μικρές εισόδους σε διάφορες και πολλές χώρες, με αποτέλεσμα να μην αποκτάει κάποια δυναμική. Όπως για παράδειγμα, η Ισπανία και η Πορτογαλία. Χώρες με παρόμοιες οικονομίες, οι οποίες προσβλήθηκαν από την κρίση όπως και η Ελλάδα. Αντίθετα όμως στις εξαγωγές υπερτερούν.

Για να γίνει πιο ανταγωνιστική ως προς τις εξαγωγές τις, θέμα που αφορά τις τιμές, τη φορολογία, την εικόνα της χώρας κ.λπ., θα πρέπει να γίνουν θεμελιώδεις αλλαγές από την πλευρά της χώρας μας. Όπως μεταρρυθμίσεις όπου θα ασκείται και θα τηρείται η απαραίτητη εποπτεία και έλεγχος, δε θα δημιουργούνται γραφειοκρατικά εμπόδια και η φορολογία θα διευκολύνει και δε θα αποτρέπει ενέργειες. Οι τράπεζες από τη μεριά τους να χρηματοδοτούν του ικανούς και δυναμικούς κλάδους της οικονομίας. Ενώ οι ελληνικές επιχειρήσεις να πλησιάσουν περισσότερο τα διεθνή εξαγωγικά πρότυπα.

Ο ελληνικός τουρισμός θα πρέπει να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο εκτός του τριμήνου Ιουλίου-Αυγούστου-Σεπτεμβρίου, αφού η περίοδος αυτή είναι και η πιο τουριστική. Θα πρέπει να αναπτυχθεί ο τουρισμός υγείας, ο χειμερινός τουρισμός, τουρισμός για συνέδρια και εκδηλώσεις κ.λπ., υποστηρίζοντάς τα με τον πλούσιο πολιτισμό της Ελλάδας. Θα πρέπει δηλαδή να εξαπλωθεί ο τουρισμός προς την ηπειρωτική και ορεινή Ελλάδα.

Επίσης να υιοθετηθούν νέες τεχνολογίες ώστε μακροπρόθεσμα τα ελληνικά αγαθά να είναι περισσότερο ανταγωνιστικά ανάμεσα σε άλλα υψηλότερης τεχνολογίας. Ακόμα να γίνει εκμετάλλευση ως προς τις εξαγωγές των αρκετών μονοπωλιακών προϊόντων που παράγει η Ελλάδα. Η εξωστρέφεια της χώρας θα πρέπει να είναι πιο στοχευμένη ως προς την επιλογή χώρας-πελάτη ανάλογα με το προϊόν. Ακόμα, η υποτίμηση του ευρώ, είναι ένα «πλεονέκτημα» για την είσοδο ή αύξηση των εξαγωγών στις χώρες εκτός ευρώ.

Καθώς επίσης είναι πολύ σημαντική και εκπαίδευση των νέων γενεών σε θέματα αντίστοιχα με την τεχνολογία, έτσι ώστε να αναπτυχθεί μακροπρόθεσμα και ο τομέας των «άλλων υπηρεσιών» εκτός των άλλων. Όπως ακόμα είναι σημαντική η ενίσχυση της εκπαίδευσης στον τομέα του τουρισμού και της ναυτιλίας, αφού είναι τα δυνατά χαρτιά της χώρας μας, ώστε να γίνουν ποιοτικότερες οι υπηρεσίες αυτές και να χαρακτηρίζονται από επαγγελματισμό. Γενικά μέσω της εκπαίδευσης θα πρέπει να «καλλιεργηθούν» νέοι εξαγωγείς, νέες τεχνολογίες και καινοτομίες.

Σίγουρα είναι δύσκολο να γίνει η Ελλάδα μεγάλος εξαγωγέας από τη μία μέρα στην άλλη. Μπορεί όμως σίγουρα να διατηρεί μία σταθερή μικρή ανάπτυξη, εκμεταλλευόμενη την καλή θέση στην οποία βρίσκεται σήμερα και αντιμετωπίζοντας το θέμα των εξαγωγών συστηματικά.

Παράρτημα - Πίνακες και Διαγράμματα

Πίνακας 2 - Εμπορικό Ισοζύγιο

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)														
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-2.986,7	-2.996,6	-3.505,0	-4.035,8	-4.511,1	-6.629,2	-8.761,3	-9.219,6	-12.154,6	-7.596,5	-8.627,2	-11.126,9	-10.220,0	-7.697,5
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-18.940,8	-18.614,3	-19.203,7	-18.607,7	-20.924,7	-20.929,7	-26.525,0	-32.279,6	-31.894,3	-23.170,8	-19.652,4	-16.102,1	-9.399,1	-9.531,9
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	0,0	0,0	434,5	136,3	135,6	-723,0	-3.390,5	-5.520,3	-4.705,0	-3.356,9	-3.621,3	-3.261,2	-1.042,6	-1.483,3
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-18.940,8	-18.614,3	-19.638,2	-18.744,0	-21.060,3	-20.206,7	-23.134,5	-26.759,3	-27.189,3	-19.813,9	-16.031,1	-12.840,9	-8.356,4	-8.048,7
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	11.098,6	11.545,4	10.433,6	11.113,6	12.653,3	14.200,9	16.154,3	17.445,5	19.812,9	15.318,0	17.081,5	20.230,6	22.020,6	22.534,8
	εκ των οποίων:														
	Καύσιμα	2.421,9	1.650,0	1.121,7	1.280,7	1.544,7	2.257,7	2.939,8	3.037,3	4.254,5	3.063,2	4.950,0	6.187,7	7.426,4	7.941,2
	Πλοία (πωλήσεις)	0,0	0,0	531,0	260,5	1.291,4	1.602,2	1.631,8	2.275,4	1.582,0	771,7	798,6	754,7	737,8	443,0
	Λοιπά αγαθά	8.676,8	9.895,4	8.780,9	9.572,4	9.817,2	10.341,0	11.582,7	12.132,8	13.976,5	11.483,1	11.332,9	13.288,2	13.856,5	14.150,7
	Εμπορεύματα	10.039,9	10.109,3	9.412,1	10.352,6	11.677,8	12.941,6	14.822,6	16.143,5	16.936,1	13.304,7	15.352,6	18.674,6	20.133,9	20.637,7
	Τριγωνικές συναλλαγές	245,5	291,2	279,3	201,8	301,2	505,1	465,8	442,4	313,7	117,7	119,6	55,3	37,4	12,0
	Επεξεργασία αγαθών	40,4	85,6	42,8	25,5	18,2	34,4	35,0	40,5	23,3	16,5	9,5	9,6	10,2	10,6
	Επισκευές αγαθών	60,4	60,9	88,4	62,6	73,4	85,1	81,1	124,0	159,1	182,4	153,7	128,0	126,9	150,9
	Προμήθειες εφοδίων	712,4	998,3	610,9	471,1	582,7	634,7	749,9	695,1	2.380,8	1.696,7	1.446,1	1.363,1	1.712,2	1.723,6
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	33.026,1	33.156,3	33.142,3	33.757,1	38.089,0	41.759,8	51.440,6	58.944,8	63.861,7	46.085,3	45.361,0	47.459,6	41.639,7	39.764,2
	εκ των οποίων:														
	Καύσιμα	5.408,6	4.646,6	4.626,7	5.316,5	6.055,8	8.886,9	11.701,1	12.256,9	16.409,0	10.659,8	13.577,1	17.314,6	17.646,3	15.638,7
	Πλοία (αγορές)	0,0	0,0	96,5	124,2	1.155,8	2.325,2	5.022,3	7.795,7	6.286,9	4.128,6	4.419,9	4.015,9	1.780,4	1.926,2
	Λοιπά αγαθά	27.617,5	28.509,7	28.419,1	28.316,4	30.877,4	30.547,7	34.717,2	38.892,2	41.165,8	31.296,9	27.364,0	26.129,2	22.213,0	22.199,3
	Εμπορεύματα	32.032,5	32.362,3	32.618,4	33.286,0	37.434,1	40.738,7	49.921,0	57.602,7	62.130,2	44.934,4	43.930,7	45.197,1	39.354,4	37.519,9
	Τριγωνικές συναλλαγές	204,5	254,7	230,3	186,1	292,8	578,8	526,5	342,5	193,6	61,9	123,0	357,8	149,8	95,7
	Επεξεργασία αγαθών	24,9	28,1	23,8	30,2	42,3	39,0	44,7	47,0	39,9	33,8	28,4	35,2	15,0	8,6
	Επισκευές αγαθών	103,9	71,9	72,1	85,1	84,1	117,7	291,0	218,8	265,5	165,6	125,0	110,7	106,8	172,2
	Προμήθειες εφοδίων	660,3	439,3	197,5	169,7	235,8	285,6	657,4	733,8	1.232,6	889,5	1.154,0	1.758,8	2.013,7	1.967,8

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
Ποσά σε εκατ. Ευρώ

Πίνακας 3 - Ισοζύγιο Υπηρεσιών

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)														
I.B.1	Εισπράξεις	20.977,0	22.075,9	21.131,4	21.430,3	26.742,5	27.253,5	28.364,1	31.337,3	34.066,2	26.983,3	28.477,8	28.609,2	27.526,4	27.959,5
	Ταξιδιωτικό	10.061,2	10.579,9	10.284,7	9.495,3	10.347,8	10.729,5	11.356,7	11.319,2	11.635,9	10.400,3	9.611,3	10.504,7	10.442,5	12.152,2
	Θαλάσσιες μεταφορές	8.193,9	8.451,4	7.997,0	8.961,1	12.404,2	12.953,0	13.280,2	15.678,5	17.623,6	12.261,6	14.013,1	12.710,9	11.760,9	10.672,1
	Λοιπές μεταφορές	446,7	661,8	526,4	608,6	902,8	918,4	1.044,5	1.260,8	1.564,7	1.290,6	1.405,3	1.385,7	1.526,5	1.417,8
	Επικοινωνίες	282,6	254,8	220,4	282,8	315,8	318,4	306,6	334,0	340,4	297,4	313,0	372,0	353,9	402,2
	Κατασκευαστικές	252,7	234,5	194,5	172,6	174,5	231,7	240,5	264,1	263,5	279,9	534,6	920,8	529,9	514,0
	Ασφάλειες	180,9	133,7	162,8	175,3	178,9	212,2	212,0	281,5	304,9	318,3	305,2	401,5	417,6	427,7
	Χρηματοοικονομικές	120,0	79,6	76,0	75,4	101,8	85,5	83,8	121,6	108,8	120,9	119,6	128,0	100,8	148,8
	Μηχανοργάνωσης/Πληροφορικής	95,2	92,0	84,3	119,6	159,9	139,3	162,1	171,5	242,9	288,9	356,6	355,3	342,1	381,0
	Πνευματικά δικαιώματα (Royalties) και δικαιώματα ευρεσιτεχνιών	5,9	16,0	13,3	16,1	25,5	48,8	53,1	38,3	30,0	34,1	51,6	49,5	63,9	41,4
	Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	1.005,3	1.281,4	1.259,5	1.159,9	1.267,6	1.396,9	1.428,4	1.638,6	1.732,7	1.468,3	1.527,0	1.534,9	1.495,6	1.501,0
	Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	268,7	210,1	208,7	290,6	783,4	132,8	122,4	159,3	154,8	151,7	142,4	155,5	162,7	154,3
	Υπηρεσίες δημοσίου	63,9	80,7	103,9	72,9	80,3	87,1	73,8	70,0	64,0	71,4	98,0	90,5	330,1	146,9
I.B.2	Πληρωμές	12.266,0	12.925,8	10.376,1	9.923,9	11.275,5	11.862,4	13.027,0	14.745,6	16.930,6	14.343,2	15.229,4	13.979,6	12.387,4	10.980,6
	Ταξιδιωτικό	4.948,9	4.650,8	2.548,7	2.136,0	2.310,4	2.445,7	2.382,8	2.485,7	2.679,1	2.424,6	2.156,0	2.266,5	1.843,9	1.835,2
	Θαλάσσιες μεταφορές	3.593,2	4.331,7	3.991,5	3.817,9	4.486,0	4.646,9	5.024,5	5.426,8	6.484,6	4.789,7	5.924,8	5.080,7	4.420,0	3.129,3
	Λοιπές μεταφορές	865,2	1.019,3	1.038,2	1.105,7	1.242,3	1.590,8	1.966,9	2.344,6	2.831,3	2.283,8	2.230,6	2.153,6	1.908,0	2.423,8
	Επικοινωνίες	312,3	427,9	280,1	295,6	293,2	260,9	286,3	409,6	445,2	488,3	391,5	396,3	505,6	393,5
	Κατασκευαστικές	447,7	161,8	87,0	96,3	110,9	80,4	113,5	100,0	190,1	215,5	241,7	226,4	142,0	182,6
	Ασφάλειες	228,2	269,3	392,2	443,8	480,8	588,6	744,1	883,8	1.003,8	960,3	1.096,6	1.070,0	915,3	906,8
	Χρηματοοικονομικές	91,0	59,2	65,8	72,8	60,4	61,1	112,0	341,9	177,7	204,1	336,0	320,5	718,4	351,3
	Μηχανοργάνωσης/Πληροφορικής	169,6	140,6	196,0	165,7	178,9	178,8	202,2	277,3	321,4	358,2	410,4	357,7	211,8	208,0
	Πνευματικά δικαιώματα (Royalties) και δικαιώματα ευρεσιτεχνιών	221,4	251,8	303,7	295,1	375,0	354,7	322,9	436,1	484,4	470,3	473,5	400,1	288,1	242,4
	Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	816,8	949,9	882,5	869,7	1.079,5	1.146,9	1.315,9	1.424,0	1.652,3	1.548,4	1.519,6	1.368,3	1.157,7	1.045,1
	Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	174,1	220,7	193,7	163,4	287,6	148,1	181,2	258,8	311,1	251,8	226,3	178,7	146,9	126,6
	Υπηρεσίες δημοσίου	397,6	443,0	396,8	461,8	370,6	359,6	374,8	357,1	349,5	348,1	222,4	160,6	129,8	136,1

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
Ποσά σε εκατ. Ευρώ

Πίνακας 4 - Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών σε Τρέχουσες Τιμές - Χώρες ΟΟΣΑ

(Percentage of gross domestic product at market prices)

	BE	DE 1)	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LU	MT	NL	AT	PT	SI	SK	FI	EA-17 2)	EA-12 3)
1960	35.9	19.2	:	28.9	12.2	8.3	14.9	12.4	35.3	89.0	51.9	47.8	22.2	15.6	:	:	21.3	:	18.9
1965	39.8	18.2	:	31.8	9.4	8.1	13.6	14.1	37.2	82.9	47.7	42.9	23.0	18.1	:	:	19.2	:	18.2
1970	48.1	21.4	:	33.8	9.7	12.3	16.0	15.6	41.0	91.3	44.0	44.8	28.5	18.8	:	:	24.4	:	21.2
1975	50.0	24.2	:	38.8	17.4	12.6	19.0	19.3	38.4	95.0	73.3	49.1	29.2	15.4	:	:	22.4	:	24.1
1980	54.5	26.3	:	45.0	23.7	14.7	21.4	20.8	48.9	90.9	80.6	52.3	32.9	21.5	:	:	31.2	:	26.7
1981	58.8	28.5	:	44.0	26.3	16.7	22.4	22.4	54.3	89.0	72.2	57.0	34.3	20.3	:	:	31.7	:	28.4
1982	63.2	29.5	:	43.8	21.1	17.4	21.9	21.8	55.0	91.4	61.3	57.0	33.0	20.6	:	:	29.2	:	28.4
1983	65.7	28.7	:	47.5	20.2	19.6	22.9	21.0	54.5	92.7	59.5	56.6	31.7	24.2	:	:	29.1	:	29.5
1984	70.0	30.7	:	54.0	20.8	21.9	24.3	21.7	59.1	103.9	62.1	60.6	34.0	28.8	:	:	29.9	:	30.3
1985	67.9	32.4	:	54.8	19.8	21.4	23.8	21.8	52.7	111.6	64.2	62.1	38.3	29.6	:	:	29.4	:	30.6
1986	62.3	30.1	:	49.8	21.7	18.7	20.8	19.3	48.7	102.1	64.0	62.7	33.2	27.2	:	:	25.8	:	27.6
1987	60.7	29.2	:	53.2	22.3	18.2	20.0	18.6	51.1	99.3	69.3	61.3	32.6	27.8	:	:	25.2	:	26.8
1988	64.6	29.8	:	56.7	20.0	17.8	20.8	18.1	52.1	100.9	70.1	63.7	34.4	27.7	:	:	24.0	:	27.2
1989	69.1	31.5	:	60.1	19.8	17.0	22.1	19.1	55.6	103.7	71.8	57.1	36.4	29.8	:	:	23.4	:	28.4
1990	67.0	32.3	:	56.0	18.1	16.1	21.5	19.0	55.7	101.5	75.5	56.5	37.1	29.1	87.1	26.3	22.5	:	28.1
1991		33.5																	28.2
1991	65.5	25.7	:	56.9	17.4	16.2	21.8	17.8	51.0	101.4	77.0	57.2	35.9	25.8	80.2	45.9	21.7	:	25.9
1992	63.9	24.0	:	59.8	18.3	16.8	21.8	18.2	53.8	100.4	81.4	55.4	34.4	23.7	60.6	69.7	26.0	:	25.5
1993	61.0	22.0	66.2	64.9	17.2	18.2	21.2	21.3	51.2	100.7	84.4	54.6	32.7	23.4	56.4	56.2	31.8	25.8	25.6
1994	63.5	22.8	71.4	69.8	17.7	20.8	22.0	22.8	51.4	104.0	85.6	58.8	33.4	24.9	57.6	59.3	34.8	27.3	27.1
1995	65.4	23.7	68.1	75.3	17.7	22.4	23.0	25.7	50.5	106.4	83.1	59.4	34.8	27.2	49.6	57.8	36.5	28.9	28.7
1996	65.6	24.8	61.9	77.1	17.8	23.8	23.4	24.7	51.2	111.1	77.4	59.6	35.5	27.2	49.9	53.3	37.2	29.4	29.2
1997	69.8	27.4	71.7	79.3	19.8	26.3	25.9	25.2	52.3	120.9	76.3	63.3	39.2	27.8	51.3	56.3	38.8	31.8	31.6
1998	69.7	28.6	74.6	86.8	20.0	26.7	26.5	25.2	50.3	127.5	78.9	62.6	40.9	27.9	51.1	59.2	38.6	32.5	32.3
1999	70.0	29.4	70.4	89.1	22.5	26.7	26.4	24.3	52.1	134.3	82.9	63.0	42.1	27.1	47.2	61.2	38.8	32.9	32.7
2000	78.1	33.4	84.8	97.4	25.7	29.1	28.8	26.8	56.1	150.0	90.6	70.1	46.2	28.9	53.7	70.4	43.6	36.8	36.5
2001	77.8	34.8	79.8	99.5	24.9	28.5	28.4	26.9	56.5	146.6	80.5	67.3	48.1	28.1	55.2	72.7	41.5	37.0	36.7
2002	76.7	35.7	70.9	93.7	21.8	27.3	27.5	25.5	51.2	140.7	83.1	64.2	48.7	27.6	55.1	71.1	40.5	36.3	36.0
2003	73.9	35.7	69.2	83.2	20.7	26.3	25.9	24.4	47.5	137.0	78.8	63.0	48.2	27.6	53.8	75.8	38.7	35.3	35.0
2004	75.9	38.5	73.1	83.4	23.1	25.9	26.1	25.2	48.3	152.4	78.4	66.4	51.5	28.0	57.8	74.5	39.9	36.7	36.4
2005	78.7	41.3	77.7	81.3	23.2	25.7	26.4	25.9	48.6	155.8	78.9	69.6	53.8	27.7	62.2	76.3	41.8	38.1	37.7
2006	80.8	45.5	72.7	79.2	23.2	26.3	27.0	27.6	48.1	169.9	91.0	72.8	58.4	30.9	66.5	84.5	45.5	40.4	40.0
2007	82.5	47.2	67.1	80.7	23.8	26.9	26.9	28.9	48.2	175.9	94.2	74.2	58.9	32.2	69.5	86.9	45.8	41.5	41.1
2008	84.9	48.2	71.0	84.0	24.1	26.5	26.9	28.5	45.8	181.8	93.2	78.3	59.3	32.4	67.9	83.5	46.8	42.0	41.5
2009	72.8	42.4	65.1	90.8	19.3	23.9	23.4	23.7	40.8	163.5	83.7	68.6	50.1	28.0	58.7	70.6	37.3	36.8	36.4
2010	79.9	47.0	79.4	100.8	22.2	27.2	25.6	26.6	42.0	172.4	97.3	78.2	54.1	31.0	66.0	80.4	40.3	41.1	40.6
2011	84.3	50.2	91.5	104.9	25.1	30.3	27.0	28.8	42.8	176.5	101.8	83.0	57.3	35.5	72.4	89.7	40.7	44.0	43.5
2012	83.8	51.6	92.6	106.6	27.8	32.0	28.0	30.0	43.6	170.8	104.2	86.9	57.4	38.6	75.6	95.0	39.1	45.6	45.0
2013	84.6	53.0	92.9	108.6	30.2	33.7	28.4	31.2	44.9	169.8	105.8	88.8	59.1	39.9	79.5	96.9	39.2	46.9	46.3
2014	86.3	55.1	94.5	110.3	31.9	35.2	29.0	32.3	45.8	172.1	108.1	91.5	61.2	41.6	83.5	99.7	39.4	48.5	47.8

1) 1980-91 D_W

2) Euro area; 1980-91 including D_W

3) Former Euro area 12; 1980-91 including D_W

	BG	CZ	DK	LV	LT	HU	PL	RO	SE	UK	EU-27 1)	EU-15 2)	HR	MK	IS	TR	ME	RS	US	JP
1960	:	:	32.6	:	:	:	:	:	22.9	19.8	:	19.5	:	:	41.4	4.0	:	:	5.2	10.5
1965	:	:	29.6	:	:	:	:	:	21.7	18.4	:	18.6	:	:	36.2	4.0	:	:	5.2	10.3
1970	:	:	28.0	:	:	:	:	:	24.0	22.3	:	21.6	:	:	45.0	3.8	:	:	5.8	10.6
1975	:	:	30.2	:	:	:	:	:	28.1	25.5	:	24.6	:	:	33.3	4.4	:	:	6.5	12.5
1980	:	:	33.2	:	:	39.6	27.5	20.8	29.7	27.2	:	27.0	:	:	35.5	4.8	:	:	10.1	13.4
1981	:	:	37.1	:	:	40.0	22.7	25.8	30.4	26.7	:	28.3	:	:	34.6	7.4	:	:	9.8	14.4
1982	:	:	36.9	:	:	38.5	19.0	21.9	32.9	26.4	:	28.4	:	:	32.2	10.6	:	:	8.8	14.2
1983	:	:	36.9	:	:	40.8	16.8	24.5	36.2	26.6	:	28.6	:	:	39.7	11.4	:	:	7.9	13.6
1984	:	:	37.3	:	:	41.6	17.3	25.7	36.9	28.4	:	30.4	:	:	38.0	14.2	:	:	7.8	14.7
1985	:	:	37.4	:	:	42.8	17.8	26.6	35.8	28.8	:	30.7	:	:	40.3	14.4	:	:	7.2	14.1
1986	:	:	33.0	:	:	40.2	17.8	25.0	33.2	25.7	:	27.6	:	:	38.6	12.1	:	:	7.2	11.1
1987	:	:	32.4	:	:	38.4	20.9	24.5	32.8	25.4	:	26.9	:	:	34.3	13.7	:	:	7.7	10.1
1988	:	:	34.3	:	:	37.3	22.3	23.6	32.4	23.0	:	26.9	:	:	31.8	16.4	:	:	8.8	9.8
1989	:	:	36.2	:	:	36.5	18.7	19.3	32.2	23.7	:	28.0	:	:	33.5	14.2	:	:	9.2	10.2
1990	:	39.4	37.2	42.2	49.5	31.6	26.2	15.4	30.5	24.0	:	27.8	:	:	33.6	11.6	:	:	9.6	10.3
1991												27.6								
1991	43.5	45.9	38.5	31.2	28.2	33.2	21.5	16.3	28.2	23.2	:	25.8	:	:	31.3	12.1	:	:	10.0	9.9
1992	47.1	47.7	37.9	70.7	22.2	31.9	21.7	25.7	28.1	23.4	:	25.5	:	:	30.3	12.6	:	:	10.1	9.8
1993	38.2	47.8	37.4	64.7	78.5	26.8	21.0	21.3	32.7	25.4	26.3	26.0	:	:	32.8	12.0	:	:	9.9	9.1
1994	45.1	44.4	37.7	41.1	52.6	29.3	21.8	23.0	36.1	26.5	27.7	27.5	:	:	35.8	18.7	:	:	10.3	9.0
1995	44.8	48.1	37.5	41.8	47.5	45.2	23.2	25.5	39.7	28.3	29.5	29.2	33.1	33.0	35.5	17.4	:	:	11.0	9.1
1996	61.7	46.5	37.8	46.4	50.1	49.0	22.3	26.5	38.6	29.4	29.9	29.6	35.9	28.2	36.3	18.9	:	:	11.1	9.7
1997	60.1	49.8	38.7	46.0	51.6	55.4	23.4	26.2	42.1	28.7	31.9	31.6	35.7	37.3	36.2	21.5	:	18.5	11.5	10.7
1998	45.9	52.3	38.2	45.4	45.1	61.7	26.0	22.8	43.0	26.6	32.2	31.8	35.3	41.2	34.7	21.3	:	23.3	10.9	10.8
1999	56.0	53.3	40.7	40.1	38.7	64.6	24.2	27.8	43.1	26.1	32.4	32.0	36.5	42.2	33.6	19.4	:	12.4	10.6	10.2
2000	50.5	60.9	46.5	41.9	44.5	74.6	27.1	32.8	46.5	27.7	35.9	35.4	41.7	48.6	33.6	20.1	36.8	11.3	11.0	10.9
2001	48.7	62.6	47.2	42.0	49.6	72.0	27.1	33.1	46.3	27.3	36.0	35.5	43.4	42.7	38.8	27.4	38.4	25.8	10.0	10.4
2002	47.4	57.6	47.2	41.3	52.4	63.3	28.6	35.4	44.4	26.3	35.3	34.7	40.9	38.0	37.4	25.2	35.4	23.8	9.5	11.3
2003	48.5	59.1	45.3	42.2	50.9	61.4	33.3	34.8	43.5	25.8	34.6	33.8	42.6	38.1	34.3	23.0	30.6	25.9	9.4	11.9
2004	51.9	63.0	45.3	44.0	51.9	63.3	37.5	35.8	46.0	25.5	35.8	34.9	42.9	39.9	34.1	23.6	42.0	25.5	10.0	13.2
2005	40.5	64.4	49.0	48.2	57.3	65.9	37.1	33.1	48.4	27.0	37.2	36.4	42.3	44.1	31.7	21.9	43.5	28.3	10.4	14.3
2006	61.2	67.0	52.1	45.1	58.8	77.7	40.4	32.3	51.1	29.1	39.6	38.6	42.8	46.6	32.2	22.7	49.4	31.4	11.0	16.2
2007	59.5	68.2	52.2	42.5	53.8	81.3	40.8	29.3	51.9	26.9	40.1	39.1	42.3	52.4	34.6	22.3	44.4	30.6	11.9	17.7
2008	58.2	64.4	54.7	43.1	59.6	81.7	39.9	30.4	53.5	29.8	41.3	40.3	42.1	50.9	44.4	23.9	39.5	31.4	13.0	17.7
2009	47.5	59.0	47.6	43.9	54.2	77.6	39.4	30.6	48.0	28.8	36.9	35.9	36.6	39.2	52.8	23.3	32.1	29.4	11.4	12.7
2010	57.4	66.5	50.3	53.6	68.0	86.9	42.2	35.5	49.5	30.5	40.8	39.5	39.4	46.6	56.3	21.2	34.7	36.0	12.8	15.2
2011	66.5	72.5	53.8	58.8	77.6	91.3	45.2	38.3	49.9	32.4	43.7	42.2	41.8	54.5	59.3	23.8	40.2	36.9	14.0	15.2
2012	68.8	77.5	55.4	59.8	80.4	94.8	46.0	39.2	48.9	31.8	44.7	43.2	42.1	55.9	60.2	25.0	40.7	41.2	14.1	15.3
2013	70.8	79.6	56.7	60.6	81.4	95.2	46.5	39.4	49.2	32.6	45.9	44.4	42.0	57.8	58.4	24.0	40.7	46.6	14.4	15.2
2014	73.1	82.9	58.3	62.3	83.3	96.8	48.0	40.3	50.5	33.8	47.4	45.8	42.6	61.5	61.3	23.7	41.0	49.9	14.8	15.3

1) 1980-91 including D_W

2) Former EU-15; 1960-91 including D_W

Πηγή: European Commission, Statistical annex to European Economy autumn 2012

Πίνακας 5 - Ελληνικές Εξαγωγές / Χώρα (σε εκατ. ευρώ)

Χώρα	2013	2012	2011
Τουρκία	3,204	2,952	1,881
Ιταλία	2,457	2,126	2,302
Γερμανία	1,792	1,766	1,909
Βουλγαρία	1,449	1,561	1,336
Κύπρος	1,223	1,416	1,558
Γιβραλτάρ	1,058	524	433
Ην.Βασίλειο	979	860	995
ΗΠΑ	933	1,030	1,276
Λιβύη	745	784	160
ΠΓΔΜ	743	827	565
Γαλλία	648	674	695
Λοιπές	12,325	13,065	11,185
ΣΥΝΟΛΟ	27,556	27,585	24,295

Πηγή: Enterprise Greece, 2014

Πίνακας 6 - Οι εξαγωγές της Ελλάδος κατά μονοψήφιες κατηγορίες και η σύνθεσή τους (αξία σε εκατ. ευρώ)

Π ρ ο ῖ ὄ ν	Α ξ ί α		% Μεταβολή 13*/12*	% Σύνθεση	
	2013*	2012*		2013*	2012*
Αγροτικά προϊόντα	4.754,6	4.594,4	3,5%	17,4%	16,8%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	3.595,5	3.565,0	0,9%	13,2%	13,0%
Ποτά & καπνός	583,3	630,6	-7,5%	2,1%	2,3%
Λάδια και λίπη ζωϊκής ή φυτικής προέλευσης	575,8	398,8	44,4%	2,1%	1,5%
Πρώτες ύλες	1.133,1	1.247,9	-9,2%	4,2%	4,6%
Πρώτες ύλες μη εδωδιμες εκτός από καύσιμα	1.133,1	1.247,9	-9,2%	4,2%	4,6%
Καύσιμα	10.884,9	10.649,3	2,2%	39,9%	38,9%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά, κ.λπ.	10.884,9	10.649,3	2,2%	39,9%	38,9%
Βιομηχανικά προϊόντα	9.927,8	10.245,4	-3,1%	36,4%	37,5%
Χημικά προϊόντα & συναφή (μ.α.κ.)	2.560,5	2.443,7	4,8%	9,4%	8,9%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά πρώτη ύλη	3.696,4	3.866,7	-4,4%	13,5%	14,1%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	1.994,0	2.286,7	-12,8%	7,3%	8,4%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.676,9	1.648,4	1,7%	6,1%	6,0%
Άλλα	580,7	605,6	-4,1%	2,1%	2,2%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	580,7	605,6	-4,1%	2,1%	2,2%
Συνολικές εξαγωγές	27.281,2	27.342,7	-0,2%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.- Επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Πίνακας 7 - Εισπράξεις ανά λόγο ταξιδιού
(σε εκατ. ευρώ)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Προσωπικοί λόγοι	10.338,6	10.731,8	9.701,8	8.865,7	9.791,3	9.859,9	11.517,9
Αναψυχή	8.765,8	9.301,2	8.336,1	7.461,8	8.446,7	8.605,3	10.258,5
Σπουδές	280,6	272,2	306,4	282,1	223,9	193,3	190,4
Λόγοι υγείας	41,7	50,4	40,3	29,8	35,2	27,4	20,3
Επίσκεψη σε οικογένεια	715,5	646,0	546,6	471,6	489,5	431,7	409,1
Λοιποί λόγοι	534,9	462,0	472,3	620,4	596,1	602,2	639,5
Επαγγελματικοί λόγοι	980,7	904,1	698,4	745,6	713,4	582,6	634,4
ΣΥΝΟΛΟ	11.319,2	11.635,9	10.400,2	9.611,3	10.504,7	10.442,5	12.152,2

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

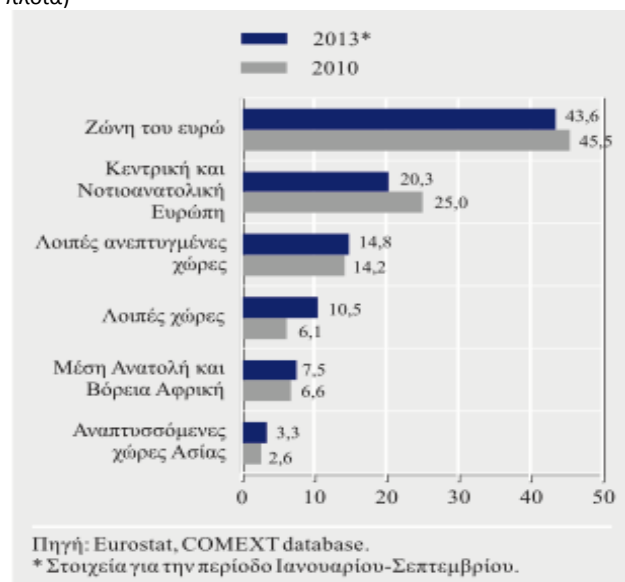
Διάγραμμα 1 - Διάρθρωση των εξαγωγών αγαθών κατά κλάδο

(% του συνόλου των εισπράξεων από εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία*)

Διάγραμμα 2 - Γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών

(% της συνολικής αξίας των εξαγωγών χωρίς καύσιμα και πλοία)

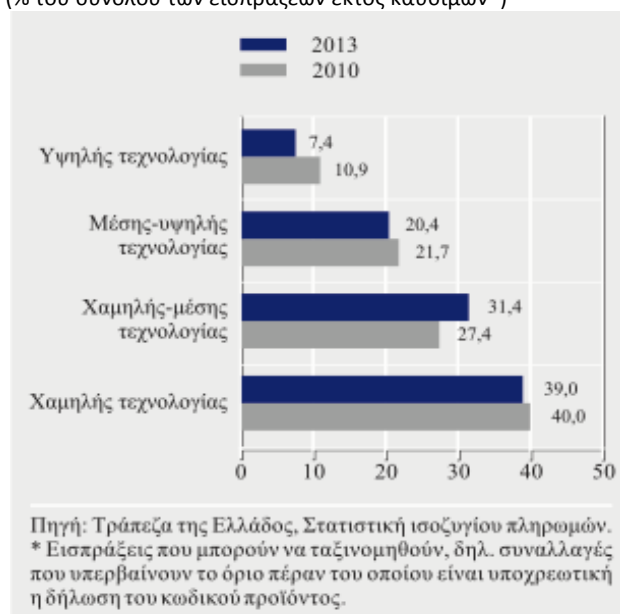

Διάγραμμα 3 - Εξαγωγές αγαθών ως % του ΑΕΠ και εξελίξεις των μεριδίων στις παγκόσμιες εξαγωγές

Διάγραμμα 4 - Διάρθρωση των εξαγωγών αγαθών ανάλογα με το τεχνολογικό περιεχόμενο

(% του συνόλου των εισπράξεων εκτός καυσίμων*)

Βιβλιογραφία

Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων, (2010, Ιούνιος), *European Economy: Το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελλάδα*, European Commission

Δελεβέγκος Δ., (2014, Ιούνιος), *Συνέντευξη D. Gros: Ξεχάστε την αναδιάρθρωση του χρέους, χωρίς εξαγωγές*, από <http://www.capital.gr/Articles.asp?id=2041349>, προσπελάστηκε 20/1/2015

Doyle D., (2012, November), *Ireland's Exports Keep the Economy Afloat*, από <http://www.bloomberg.com/bw/articles/2012-11-15/irelands-exports-keep-the-economy-afloat>, προσπελάστηκε 20/1/2015

Enterprise Greece, (n.d.), *Η Ελληνική Οικονομία*, από <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=16&la=2>, προσπελάστηκε 14/2/2014

Enterprise Greece, (2014), *Εμπόριο – Εξαγωγές-Εξαγωγές προϊόντων*, από <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=56&la=2>, προσπελάστηκε 9/9/2014

Επιστημονικό Μάρκετινγκ, (2011), *Διπλάσιτο Γραφειοκρατικό Κόστος για τις Ελληνικές Επιχειρήσεις* από <http://www.epistimonikomarketing.gr/diplasioto-grafeiokratiko-kostos-gia-tis-ellinikes-epiheiriseis/>, προσπελάστηκε 10/1/2015

Ευρετήριο Οικονομικών Όρων, *Εξαγωγές (exports)*, από <http://www.euretirio.com/2010/09/exagoges.html#ixzz2W2ZJz0yk>, προσπελάστηκε 8/9/2014

Ευρετήριο Οικονομικών Όρων, *Οικονομίες Κλίμακας (economies of scale)*, από <http://www.euretirio.com/2010/06/oikonomies-klimakas.html>, προσπελάστηκε 3/10/2014

Ευρετήριο Οικονομικών Όρων, *Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (gross domestic product)*, από <http://www.euretirio.com/2010/04/akatharisto-egchorio-proion.html>, προσπελάστηκε 5/10/2014

Ευρωπαϊκή Ένωση, (n.d.), *Ιστορία 2000-2009*, από http://europa.eu/about-eu/eu-history/2000-2009/2003/index_el.htm, προσπελάστηκε 14/2/2015

Ευρωπαϊκή Ένωση, (n.d.), *Φινλανδία*, από http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/finland/index_el.htm, προσπελάστηκε 15/2/2015

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Οικονομική και Νομισματική Ένωση*, από http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_el.htm, προσπελάστηκε 3/10/2014

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, *Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)*, από http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/euint/html/ei_006.el.html, προσπελάστηκε 3/10/2014

European Commission, (n. d.), *Statistical Annex of European Economy*, από http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/statistical_annex/index_en.htm, προσπελάστηκε 5/10/2014

European Commission, (2014), *European Economy – The Puzzle of the Missing Greek Exports*, Directorate-General for Economic and Financial Affairs

Eurostat, (2013), *Γλωσσάριο: Διευρύνσεις της ΕΕ*, από http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:EU-27/el, προσπελάστηκε 5/10/2014

Global Greece: International Business Projects, *Σημασία των Εξαγωγών*, από [http://www.globalgreece.gr/img/pdfs/sim\(1\).pdf](http://www.globalgreece.gr/img/pdfs/sim(1).pdf), προσπελάστηκε 9/9/2014

iefimerida, (2014, Απρίλιος), *Ποια Προϊόντα Σαρώνουν στο Εξωτερικό και Απογειώνουν τις Ελληνικές Εξαγωγές*, από <http://www.iefimerida.gr/news/152259/ποια-προϊοντα-σαρωνουν-στο-εξωτερικο-και-απογειωνουν-τις-ελληνικες-εξαγωγες>, προσπελάστηκε 20/1/2015

Καθημερινή, (2014, Ιούνιος), *Πρόβλεψη για αύξηση εσόδων από ναυτιλία το 2014 και το 2015*, από <http://www.kathimerini.gr/770267/article/oikonomia/epixeirhseis/provleyh-gia-ay3hsh-esodwn-aponaytilia-to-2014-kai-to-2015>, προσπελάστηκε 15/2/2015

Καλλίτσης Κ., (2014, Απρίλιος), *Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ελλάδα: Τρεις Χώρες, Δύο Πολιτικές*, από <http://www.kathimerini.gr/764366/opinion/epikairothta/politikh/irlandia-portogalia-ellada-treis-xwres-dyo-politikes>, προσπελάστηκε 20/1/2015

Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών & Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, (2009), *Οι ελληνικές εξαγωγές υπηρεσιών*, Αθήνα: έκδοση ιδίων

Κόλλιας Φ., (2014, Νοέμβριος), *Εξαγωγές: Πώς μας βάζουν τα γυαλιά οι Πορτογάλοι*, από <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1264668/exagoges-pos-mas-vazougn-ta-gyalia-oi-portogaloi.html>, προσπελάστηκε 20/1/2015

Μαλλιάρη Δ., (2011), *Η απώλεια της Ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας μετά την Είσοδο της Χώρας στην ΟΝΕ*, «Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα», Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Mankiw, Gr. N., (2002), *Αρχές της Οικονομικής*, Τόμος Β', Αθήνα: τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Μονοκρούσος, Π., (n.d.), *Ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια, κίνητρα και αντικίνητρα για τις ελληνικές εξαγωγές*, Greek Export Convention, Eurobank

Ναυτεμπορική, (2014, Απρίλιος), *Η Eurostat επικύρωσε το πρωτογενές πλεόνασμα*, από <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/798678/i-eurostat-epikurose-to-protogenes-pleonasma>, προσπελάστηκε 14/2/2015

Νίκας, Σ., (2014), *ΟΟΣΑ: Η Ελλάδα χρειάζεται πρόσθετη ελάφρυνση χρέους*, από <http://www.kathimerini.gr/793404/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/osa-h-ellada-xreiazetai-pros8eth-elafrynsh-xreogs>, προσπελάστηκε 15/2/2015

Οικονόμου, Γ., (2012), *Η Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας και η Εξάρτησή της από την Ακολουθούμενη Πολιτική και τις Εξελίξεις των Οικονομιών των Χωρών στη Νομισματική Ένωση*, από <http://iead.gr/publications/docs/oikonomou.pdf>, προσπελάστηκε 15/2/2015

Παλαιτσάκης Γ., (2014, Οκτώβριος), *Η δεύτερη πιο φτωχή χώρα της Ευρώπης η Ελλάδα*, από <http://www.ellnews.com/2014/10/13/i-deyteri-pio-ftohi-hora-tis-eyropis-i-ellada>, προσπελάστηκε 14/2/2015

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, (2008), *Οι Εξαγωγές και η Οικονομική Κρίση*, από <http://www.pse.gr/erevnes>, προσπελάστηκε 12/11/2014

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, (2012, Απρίλιος), *Ομιλία της Προέδρου του ΔΣ Πανελληνίου Σύνδεσμου Εξαγωγέων κυρίας Χριστίνας Σακελλαρίδη, στην Εκδήλωση: Εθνική Στρατηγική για τις Εξαγωγές»*

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, (2014), *Γνώμες*, από <http://www.pse.gr>, προσπελάστηκε 3/10/2014

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, (2014), *Ελληνικές Εισαγωγές και Εξαγωγές Αγαθών κατά Μονοψήφιες Κατηγορίες Προϊόντων*, από <http://www.pse.gr/node/41>, προσπελάστηκε 17/12/2014

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων, (2014, Μάιος), *Ανοδική Αντίδραση των Εξαγωγών με +1,4% τον Μάρτιο*, από <http://www.pse.gr/node/13072>, προσπελάστηκε 10/11/2014

Πανελλήνιος Σύνδεσμος εξαγωγέων, (2015, Ιανουάριος), *Προϋπόθεση ανάπτυξης η Εθνική Στρατηγική Εξωστρέφειας*, Δελτίο Τύπου

Παπαδοπούλου, Ι., (2010), *Εμπειρική Διερεύνηση της Επίπτωσης της Χρηματοοικονομικής Κρίσης στις Εισαγωγές και Εξαγωγές της Ελλάδος*, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, από <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14137/1/Παπαδοπούλου+Ιωάννα.pdf>, προσπελάστηκε 9/9/2014

Παπάζογλου, Χρ., (n.d.), *Ελληνική εξαγωγική επίδοση: Ανταγωνιστικότητα και ξένες άμεσες επενδύσεις, Ανταγωνιστικότητα, Εξαγωγές και Νέο Αναπτυξιακό Πρότυπο*

Παπάζογλου, Χρ., (2012), *Το Ισοζύγιο Εξωτερικών Πληρωμών*, από http://des.panteion.gr/docs/dpo_1_slides_balance_pmt_17_1_12.ppt, προσπελάστηκε 3/10/2014

Σαν Σήμερα, (n.d.), *Η ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων*, από <http://www.sansimera.gr/articles/545/111>, προσπελάστηκε 14/2/2015

Τεχνολόγος Γεωπόνος, (2014), *Εξαγωγές Αγροτικών Προϊόντων: Παραμένει Πρώτη Παγκόσμια Δύναμη στις Εξαγωγές Κονσέρβας Φρούτων η Ελλάδα*, από <http://www.texnologosgeorponos.gr/2014/03/e-k.html>, προσπελάστηκε 20/1/2015

Το Βήμα, (2010), *Το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής της Ελλάδας με ΕΕ και ΔΝΤ*, <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=329767>, προσπελάστηκε 14/2/2014

Τράπεζα της Ελλάδος, (n. d.), *Η Τράπεζα της Ελλάδος*, από <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx>, προσπελάστηκε 14/2/2015

Τράπεζα της Ελλάδος, (n. d.), *Μετάβαση στο Ευρώ*, από <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Euro/Notes-coins/transition.aspx>, προσπελάστηκε 14/2/2015

Τράπεζα της Ελλάδος, (n. d.), *Ισοζύγιο Πληρωμών*, από <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/services.aspx>, προσπελάστηκε 23/11/2014

Τράπεζα της Ελλάδος, (n. d.), *Τα βασικά Μεγέθη του Ισοζυγίου Πληρωμών*, από <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/basic.aspx>, προσπελάστηκε 9/9/2014

Τράπεζα της Ελλάδος, (n.d.) *Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες*, από <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/travelling.aspx>, προσπελάστηκε 15/1/2015

Τράπεζα της Ελλάδος, (n. d.), *Το Εμπορικό Ισοζύγιο*, από <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/commercial.aspx>, προσπελάστηκε 23/11/2014

Τράπεζα της Ελλάδος, (2013), *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2012*, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος, (2014), *Financing Exports of Goods: A Constraint on Greek Economic Growth*, Working Paper, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος, (2014), *Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης – Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013*, Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης

Τράπεζα της Ελλάδος, (2014, Φεβρουάριος), *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013*, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος & Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής, (2014, Οκτώβριος), *Ελληνικός Τουρισμός και Κλιματική Αλλαγή: Πολιτικές Προσαρμογής και Νέα Στρατηγική Ανάπτυξης*, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος, (2014, Δεκέμβριος), *Νομισματική Πολιτική – Ενδιάμεση Έκθεση 2014*, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος